

LITERATŪRA

RAŠTIJA • MENAS • MOKSLAS

NR. 192

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

IX METAI

Antano Strazdo-Strazdelio sukaktį minint

(GIMĖ 1757 M. — MIRĖ 1833. IV. 23.)

Žmogaus, kurio gyvenimas yra nemažiau poetiškas, negu jo kūryba, kuris nelyginant balų žiburėlis 18 ir 19 šimtmečių sąvartoje klaidžiojo po lietuviškosios dvasios pelkę, šviesdamas ne užsienio surogatu besimaitinančiam, nieko bendra su lietuviškumu neturinčiam dvarui ir ne nutautėjusiai klebonijai, bet suvargusiai savo dienų dar laukiančiai, baudžiauninko grytelei, 120-ties metų mirties sukaktis tremties spaudoje liko beveik visiškai nepaminėta. Sunku būtų daryti priekaištų dėl to tylos suokalbio kleikalinei spaudai, kuri yra varžoma mums visiems gerai žinomų imperatyvų ir kuriai Strazdelio asmenybė bei jos principinis nusistatymas gyvenimo atžvilgiu yra savotiškas "tabu", bet yra nesuprantamas reiškinys, kodėl tyli tie, kurie sakosi esą lietuvių tautinės minties ugdytojai bei puoselėtojai ir kodėl 1953 viešpaties metais garbė kalbėti apie Strazdelio reikšmę paliekama tik... komunistams?

Nuobodu būtų, minint šią sukaktį, kartoti anekdotus, kurių gausus skaičius išliko apie Strazdelį, neįdomu būtų dar kartą pateikti jo išdaigas, kurios populiaria ir banalia forma yra nekartą kartotos sukaktuviniuose ir nesukaktuviniuose straipsniuose ir net iki koktaus lėkštumo atpasakotos biografiniame jo romane. Pastebėti juokingas žmogaus ypatybes ir jomis pasidžiaugti yra visada daug lengviau, negu pro tariamą juoką įžvelgti tragiką, kuri, gal būt, nuo žmonijos pradžios lydi kiekvieną tikrą menininką, kai jis akis į akį susiduria su gyvenimiška realybe ir tuo labiau, kai jo likimas atsiduria tų žmonių rankose, kurie tą realybę formuoja. Toji tragika buvo lygiai aktuali Strazdelio laikais ir lygiai šiandien. Nėra vilties, kad ji pasikeistų ir ateity, nes tradicinės visuomenės suformuotas žmogus yra toks gyvis, kuris kiekvieną naujumo nešėją ir kiekvieną naujų, jo prigimtyje atsitiktinumą ir aklo sutapimo dėka, glūdinčių, formų atskleidėją, pirmiau daužia per galvą ir tik paskui ties juo atsiklaupia.

Bažnyčios pašvęstas kunigas ir — žemės sūnus. Dogmų nusakytos moralės saugotojas ir — laisvas poetas. Tie sugretinimai niekada negali žygiuoti kartu ir Strazdelio gyvenimas, kuris yra vienas didelis, jo paties nepaprastai brangiai apmokėtas, pasityčiojimas iš viso to, kas vadinama įstatymais, įsakymais, geru tonu, mandagumu, taktu ar net visa tai, kas krikščijama "šventumo" vardu, — paliudija, kokia absurdiška, Kierkegaardo žodžiais tariant, "Dievo klaida" remiasi žmogiškoji būtis ir kaip klysta tie, kurie bando į paragrafinius ar dangiškus rėmus įsprausti žmogų su jo esminiais prieštaravimais ir iracionalijomis.

1828 metų gegužės mėnesio 15 dienos vizitoriaus, Obelių dekanu kun. J. Stanevičiaus raportas, pasiųstas iš Dusėtų Vilniaus arkivyskupui apie kunigą Strazdą, sako, kad jis gyvenęs Kamajuose, mažoje pirkioje su rekruto žmona, turinčia mažą, bepradedantį vaikščioti vaiką, kurį Strazdas nešiojant ant rankų ir visi žiną, kad tai jo vaikas. Kartu gyvenęs vaikas Pranas, apie 20 metų amžiaus, kurį Strazdas išauginęs, mylįs ir kurį visi laiką taip pat jo sūnumi. Jokių kunigo

Miko Šileikio pieštas Dan Kuraičio "Atsiminimų" viršelis.

ženklų nei Strazdo bute, nei jo rūbuose nesą. Kamajų bažnyčioje Strazdas nesąs buvęs jau apie pora metų ir tiek pat laiko nematęs vietos klebono, tačiau jis važinėjęs į gretimas bažnyčias atlaidų progomis ir ten atliekamas kunigo pareigas. Toliau raporte minima, kad Strazdas valdininkiškai ir labai greitai atlaikęs mišias. Vizitoriaus nuomone, tai esąs mišių laikymas tik "dėl akių" ir tuo pačiu pamaldų išniekinimas.

Tai yra tik vienas iš daugelio epizodų, kuriais turtingas Strazdo - Strazdelio gyvenimas ir kuris patvirtina ne visų norimą pripažinti tiesą apie kūrybos keliu einančio žmogaus laisvę, besąlygiškumą, nepriklausomumą, apie tikrojo kūrėjo pasiklovimą tik savimi ir tik savo vidaus balsu, tiek moralinėje, tiek kitose srityse, nors negalima tvirtinti, kad socialinė aplinka ir primestos sąlygos nebeturėtų visiškai jokios įtakos. Iš tų apriorinių sąlygų padiktuotos ar įtaigtos Strazdelio kūrybos paminėtina jo dar ir šiandien bažnyčiose giedama "Pulkim ant kelių" bei "Bellarmino katakizmo" vertimas ir "Spasabas giedojimo Mišių šventų". Tačiau vien dėl jų Strazdelis niekada nebūtų laikomas poetu ir kūrėju, kaip Salomėja Nėris nebūtų laikoma poete, jeigu ji būtų parašiusi tik "Dainą apie Staliną" ir kitus savo prosovietinius eilėraščius. Atsižvelgiant į to meto Lietuvos sąlygas, į klero dominuojantį vaidmenį ir pagaliau į pačią Strazdo profesiją, kuri jį įgalino visuomenėje užimti atitinkamą poziciją, Strazdas, rašydamas aukščiau minėtus dalykus, pasielgė taip, kaip šiandien elgiasi nevienas poetas už geležinės uždangos — kartą į metus parašomas eilėraščių Lenino — Stalino garbei tik tam, kad per likusį laiką būtų galima dainuoti save — ar kaip elgiasi nevienas menininkas vakaruose — mažajai scenai jo kuriamos dainos tik tam, kad tuo būdu susidarytos materialinės sąlygos leistų atsidėti simfonijoms.

Balandžio mėnesį minėdami Antano Strazdo - Strazdelio 120-ties metų mirties sukaktį, mes prieš akis turime ne jo "oficialius kūrinius", bet tą poeziją, kuri gimė natūraliai, kadaise vaikščiojusio Lietuvos laukais žmogaus širdy, kuri neboja nei laikui, nei besikeičiančios aplinkos, kuri iki šiandien dienos išliko žmonių lūpose: žodžiuose nebetelpanti pavasari, primityvų artojo džiaugsmą, vieversio plazdenimą, strazdo skundą ir žmogaus vienišumą, kurį daugiau negu kas kitas žemėje, jautė niekur pritapti negalįs ir niekur išganymo nerandęs poetas. Drįsdami lyginti mūsų Strazdelį su didžiais pasaulio kūrėjais — individualistais, mes darome aluzijų šių dienų lietuvių litera-

BLAISE CENDRARS

KAS LEIDO TAU?

Šis pasakojimas priklauso prancūzų rašytojui BLAISE CENDRARS, kurio gyvenimas buvo margas, kaip ir jo kūriniai. Gimė 1887 m. Pirmojo Pasaulinio Karo metu jis tarnavo prancūzų svetimšalių legione, kur prarado vieną ranką. Po to jis daug keliavo ir dažnai batestėsi tai viename, tai kitame žemės kontinente. Daug simpatijų reiškė Šiaurės Amerikai. Žymiausiu Blaise Cendrars kūriniu yra laikomas romanas "JOHANN SUTER". Toliau "RHUM", kuriame bando spręsti 1917—1929 m. laikotarpio problemas. Socialinių ir literatūrinių pažiūrų laisvė vyrauja rašytojo kūriniuose. Šis pasakojimas paimtas iš jo rinkinio "Negrų pasakojimai baltiesiems vaikams."

Aš žinau vieną kraštą, kuris Aidų Aidu vadinamas. Tame krašte yra sritis, vien brizgynais ir krūmokšniais apaugusi. Vietinio vadovo padedamas keliautojas lengvai gali pasiekti kaimą, esantį ant labai gilių, krokodilais ir hipopotamais gausios, upės kranto, kaimą vadinamą Debut! Tankiuose krūmuose stiepiasi aukšti medžiai, bet niekas jų nekerta ir net sausų jų žabų nerenka.

Jeigu tame miške tik pasirodysi, tuoj kažkas prabyla ir balsas aidu kartojasi: būk atsargus! — Aidas kyla nuo upės bangų ar tiesiai nuo medžių. Tada skubėk atgal!

Vienas artimiausio kaimo gyventojas, vardu Sabunyuma, kartą nusprendė išpaukti krūmus, iškirsti medžius ir kelmyną paversti dirva. Kaimo gyventojai bandė jį atkalbėti nuo šio drąsaus užsimojimo, bet veltui. Jis pasiėmė kirvį ir leidosi į girią. Bet vos tik kirviu palietė pirmą lendrę, staiga balsas paklausė:

— Kas esi, kuris nori mano girią kirsti?

Tai buvo balsas Guinaro, kuris yra guinų karalius.

— Aš esu Sabunyuma, — atsakė nusigandęs, bet susivaldęs kirtėjas.

— Ką tu čia nori veikti? — klausė balsas toliau.

— Aš noriu iškirsti medžius, išdirbti žemę ir paversti ją derlinga dirva.

— Kas leido tau?

— Niekas! — atsakė išsigandęs Sabunyuma.

— Gerai! Aš pašauksiu savo vyrus ir jie tau padės.

Ir šimtas penkiasdešimt guinų atskubėjo į pagalbą. Nepraėjo nė viena diena, kaip visa buvo iškirsta.

Kai iškirsti medžiai ir krūmai buvo išdžiūvę, Sabunyuma vėl nuėjo jų deginti. Bet vos jis pradėjo ugnį brėkšti, kaip karaliaus balsas paklausė:

— Kas esi?

Žmogus ramiai pasakė savo vardą ir paaiškino, kad jis atėjęs medžių sudeginti.

— Gerai! — atsakė karalius ir pašaukė savo vyrus, kurių atskubėjo trys šimtai ir tą pačią dieną visi medžiai buvo sudeginti ir dirva išpūrenta.

tūros puoselėtojams ta prasme, kad didžioji ir tikroji kūryba niekada nebūna paklusni nei vienai ar kitai srovei, nei dogmai, nei įstatymams, nei, pagaliau, visuomenei ir kad jos nešėjas, tik širdy slopindamas pragarą ir prieštaravimų ugnį, yra pasmerktas atskleisti šios žemės nemirtingą grožį.

A. Skaisgiris

DR. P. JONIKO "LIETUVIŲ KALBOS ISTORIJA"

Tada Sabunyuma grįžo namo ir laukė lietaus. Lietui pasirodžius, jis sorų pintine ant galvos nešinas, nuėjo dirvos sėti.

Bet vos tik pirmą saują grūdų pabėrė į dirvą, tuoj pat Guinaro balsas paklausė:

— Kas esi?

Sabunyuma vėl pasakė savo vardą ir paaiškino, ko atėjęs.

— Kas leido tau? — klausė toliau.

— Niekas! — atsakė naujakuris.

— Gerai! Ir karalius Guinaras pašaukė savo guinus. Netrukus dirva buvo užsėta.

Praėjo kiek laiko ir sorai buvo užaugę. Priartėjo metas, kai juos reikėjo saugoti nuo paukščių, kurie iš oro būriais puldavo derlių ir vėl klykaudami sotūs kildavo į padangę. Kiekvieną dieną baidykle nešinas Sabunyuma eidavo į dirvą paukščių baidyti.

Dirvoje jis būdavo vienas. Žmoną ir mažą sūnelį palikdavo namuose. Bet vieną dieną jis susirgo. Tada pasišaukė savo sūnų ir tarė:

— Pavaduosi mane! Tik nepamiršk, kad dirvoje pradėjęs paukščius baidyti, tu išgirsi balsą, kuris tave paklaus: Kas esi? Atsakyk jam, kad esi sūnus Sabunyumo ir kad esi atėjęs paukščių baidyti. Tik nebandyk sorų ankščių lukštenti, — įteikdamas baidyklę pridūrė tėvas.

Vos vaikas nuėjo į sorų dirvą ir vos išskleidė baidyklę, kai balsas paklausė: "Kas esi?" Berniukas be baimės atsakė: "Aš esu sūnus Sabunyumo". Ir Guinaras, guinų karalius, pašaukė savo bendruomenę vaikui padėti.

Pietų metu visi sugulė poilsio. Bežaisdamas vaikas nusiskynė vieną sorą, perlaužė jį ir išlukštenęs, pradėjo čiulpti. Kaip saldu ir skanu! Bet vos iščiulpė vieną žandą, kai karaliaus balsas paklausė:

— Ką tu darai?

— Aš nusiskyniau sorą ir iščiulčiau jos sultis.

Karalius sušaukė savo bendruomenę vaikui padėti. Kaip saldu ir skanu!

Iki vakarui visi sorai buvo nuskinti, sulaužyti ir iščiulpti.

Dabar vaikas bijojo namo grįžti. Nakčiai artėjant, tėvas nesulaukė sūnaus ir nuėjo jo parsivesti. Pamatęs visiškai sunaikintą derlių, baįsiai perpyko. Nutvėrė sūnų mušti. Bet vos tik vieną kartą jam sudavė, kaip Guinaras paklausė:

— Kas esi?

— Esu Sabunyuma!

— Ką tu darai?

— Mušu savo sūnų už derliaus sunaikinimą. — atsakė pykčiu degdamas.

— Palauk! — sušuko jam karalius Guinaras ir pašaukė savo vyrus į talką.

Pasipylė klegesys ir juokas. Kaip puiku! Koks smagus kirtis! Prieš pusiamaktį vaikas krito negyvas.

Širdies skausmo kankinamas Sabunyuma neįstengė nė pajudėti. Rytui auštant, žmona atėjo jį ieškoti. Visa tai pamačiusi, pradėjo verkti. Bet vos tik viena ašara spėjo jos skruostu nusiristi, kai balsas paklausė:

— Kas esi?

— Esu žmona Sabunyumo. — atsakė ji.

— Ką tu darai? — klausė ją balsas.

— Aš verkiu savo sūnaus, kurį mano vyras užmušė.

— Palauk, aš tau padėsiu! — Ir karalius Guinaras pašaukė savo vyrus. Koks buvo jų verksmas! Ir koks malonumas!

Rytui auštant, Sabunyumo žmona buvo kažkur vyrų minios nunešta.

Sabunyuma pasaulį liko vienai vienas. Jis buvo taip suvaržytas, kad negalėjo net pajudėti. Kartą besėdint įkando jį vabzdys. Jis ėmė kasytis. Tuoj stiprus karaliaus balsas paklausė:

— Ką darai?

— Aš kasaisi, nes vabzdys mane įkando!

— Kas leido tau?

— Niekas! — prašnabždėjo Sabunyuma ir pradėjo bėgti.

Dr. P. Jonikas, *Lietuvių kalbos istorija*, 255 psl., išleido "Terra", Chicago, 1952 m., tiražas 1000 egz.

Knygos metrikeje išleidimo metai pažymėti 1952, bet rinkoje ji pasirodė tik šių metų balandžio mėn. Ji buvo jau seniai laukta: autoriaus pavardė ir antraštė traukė dėmesį jau iš ankstyvesnių skelbimų ne tik kalbininkus, istorikus, knygos mėgėjus, bet ir šiaip knyga besidominčius lietuvių šviesuolius. Pasirodžiusi ji pateisino sukaupu visų viltis. Ji gražiai patarnaus ir svetimšaliams lituanistams.

Veikale yra kruopščiai surinkti daugeliu metų savų ir svetimų kalbininkų, lituanistų, tyrinėjimų vaisiai, kurie pastarųjų keliasdešimties metų bėgyje buvo išbarstyti po įvairius lietuviškus ir nelietuviškus veikalus, periodinius ir neperiodinius, kartais labai retus, leidinius. Visa šios knygos medžiaga yra perėjusi per griežtą ir metodišką autoriaus kritikos koštuvą, papildyta jo paties giliomis pastabomis ir rimto, kruopštaus darbo išdavomis.

Nežiūrint, kad pati veikalo antraštė — kalbos istorija — sugestionuoja sausą, mažai kam įdomią temą, nežiūrint, kad jame dažnai yra sprendžiamos sudėtingos ir sunkios kalbotyros problemos, knyga yra labai įdomiai ir lengvai skaitoma. Autoriaus mintis ir dėstomuosius dalykus sekti padeda veikalo suskirstymas į trumpus skyrius ir poskyrius. Tiesa, pastarieji pirmu žvilgsniu sudaro lyg straipsnių rinkinio įspūdį, bet, įsiskaičius, jie gražiai susikomponuoja į darnią vienumą, į vienas kitą papildantį lietuvių kalbos istorijos vientisinį vaizdą.

Įvade autorius pabrėžia, kad kalba nėra visai pastovi, bet kinta drauge su gyvenimu. Čia pat jis duoda eilę pavyzdžių ir nurodo to kitėjimo priežastis. Kalbėdamas apie *indoeuropiečių prokalbę*, jos skilimą ir ide. *protėvynę*, jis pateikia paskutiniausias mokslininkų nuomones šiuo pagarsėjusiu, o taip sudėtingu ir taip sunkiai išsprendžiamu klausimu. Nurodydamas lyginamojo kalbų mokslo schematingumą, autorius, kaip ir visur kitur, yra labai atšargus ir santurus savo teigimuose bei išvadose. Kas liečia *baltų prokalbę ir jų protėvynę*, išvados jau atrodo tikresnės; čia turima reikalo su artimesnės mums praeities laikais, kad ir siekiančiais keletą šimtų, keletą tūkstančių metų prieš Kristų. Baltų protėvynė gan tvirtai nustatoma: ji apėmusi labai didelį plotą: tarp Vyslos žemupio vakaruose, Tverės ir Kalugos linijos rytuose, Pripetės balų pietuose ir Dauguvos vidurupio šiaurėje. Senas tvirtinimas, kad lietuviai yra ateiviai iš rytų esąs tik iš dalies teisingas, nes jie tik pasistūmėjo iš rytų daugiau į vakarus, būdami slavų stumiami, bet savo senose sodybose gyveno nuo senų seniausių laikų, kaip mums ir archeologai sako, nuo 2,000 prieš mūsų erą prasidedant.

— Palauk! Aš tau padėsiu! Ir karalius Guinaras pašaukė savo žmones jam padėti.

Jie kasė jo odą, ir jie kasė jo mėsas. Sabunyuma nerodė jokio pasipriešinimo. Netrukus visi raumenys nuo kaulų buvo nukasyti ir jis krito negyvas.

Nuo to laiko niekas nedrįsta net mažiausio šios žemės sklypelio paliesti. Niekas neina ten medžių kirsti ir net sausų šakelių kurui parsinešti. Krūmai ten labai tankūs, o tarp jų stiepiasi aukšti medžiai. Gilios upės srovėj taškosi krokodilai ir hipopotamai. Netoli šios, "Amžinai Tekančios Glouglou" upės, yra kaimas Debout. Krašte, kuris Aidų Aidu vadinamas. Kuris apaugęs krūmais ir aukštais medžiais. Jeigu tu kada nors užklysi į šį kraštą ir nueisi į šią vietovę kirsti medžių ar sausų šakelių kurui pasirinkti ir išgirsi balsą, bėk atgal!

Vertė K. Maloni-

Toliau seka baltų kalbų apžvalga ir jų palyginimas su gausiais pavyzdžiais, o taip pat *seniausių lietuvių gyvenamų vietų nustatymas*. Dar XIII amž. toliausiai į šiaurę nusikišusi lietuvių sritis buvo Šiauliai, o dar prieš šimtą metų už Lydos iki Nemuno lietuviškai tekalbėta. Taip, šiaurės Lietuva buvo ilgai padengta amžina giria. Juk ir nepriklausomos Lietuvos Mažeikių miškų urėdija tvarkė likučius tos amžinos girios, kuri per amžius skyrė lietuvius nuo latvių, kaip tai seniai visai teisingai buvo nurodęs istorikas Laumenskis.

Priminęs *pirmuosius šaltinius*, kuriuose yra minima *lietuvių tauta, jos vardas ir kalba* (pradedant VIII amž.), autorius nagrinėja lietuvių kalbą *priešpaminklinio laikotarpio* (iki vidurio XVI amž.), jos fonetiką, kirčiavimą ir *tarmių susidarymą*. Toliau seka *seniausių lietuvių kalbos paminklų apžvalga* su įdomiomis žiniomis apie mūsų "archaiškus" rašytojus, M. Mažvydu (1520 ar 25m. — 1563) pradedant. Kai apie visus juos, — apie M. Daukšą, K. Širvydą, Bretkūną ir kt. XVI—XVII amž. rašytojus — randi čia vietoj sutelktus biografinius duomenis ir žinias apie jų darbą, jie mums nebeatrodo "archaiškais", popieriniais, bet atsistoja prieš mūsų akis kaip gyvi žmonės, lietuviai, kurie dirbo, sielojosi dėl mūsų nelaimingo, paniekinto krašto likimo ir dėl jo kalbos. Prisimenam ir įsisaunoninam, kad ir prieš tris, prieš keturis šimtus metų Lietuva turėjo savo šviesuolių ir puikių patriotų. Tikrai, negalima be susijaudinimo skaityti kad ir žinomos, bet taip ir šiandien aktualios citatos iš M. Daukšos (1527—1613): "Ne žemės derlium, ne drabužių švarumu, ne šalies gražumu, ne miestų ir pilių tvirtumu gyvuoja tauta, bet labiau išlaikymu savo kalbos, kuri didina ir išlaiko bendrumą, santaiką ir meilę. Gimtoji kalba yra bendrosios meilės ryšys, vienybės motina, pilietiškumo tėvas, valstybės sargas. Sunaikink kalbą — sunaikinsi santaiką, vienybę ir dorybę". O koks tų rašytojų kalbos lobynas mums yra paliktas, apie tai kalba ir mums rodo P. Jonikas aptariamoje knygoje.

Bendroje XVI—XVII amž. lietuvių kalbos lyčių apžvalgoje trumpai, bet įdomiai iškeliamos tos senos mūsų kalbos savybės, nagrinėjama jos fonetika, morfologija, duodami pavyzdžiai ir sugretinimai. Ne vienam bus naujiena, kad jau 1737 m. buvo Vilniuje išleista *pirmoji lietuvių kalbos gramatika* lotynų kalba. Būdama parašyta tąja dar tuomet tarptautinę mokslininkų kalbą, ji galėjo plačiai informuoti pasaulį apie mūsų kalbą. Juk ir apie Lietuvos praeitį vienintelis šaltinis vakarams buvo ilgai Kojelaviečiaus "Historia Litwana" (išsp. 1650 m.): Didž. Prancūzų Enciklopedija iš jos sėmėsi žinias. Bet apie tai Prof. Jonikas savo knygoje nekalba...

Po XIX amž. romantikų pastangų gauti lietuvių kalbą apžvalgos, kurioje drauge pasakojama apie liūdniausius to laiko Lietuvos įvykius, okupantų nutautinimo pastangas ir persekiojimus — tas ramus tonas dar labiau iškelia įvykių tragiškumą — toliau seka *seniausių lietuvių kalbos žodynų vertinimas*, pradedant Širvydo, Rūgo, aptariant iki šiol aktualų ir tebeužimantį vietą ne tik daugelio Vokietijos universitetų skaityklų lentynose, bet esantį ir Čikagos universiteto bibliotekoje, F. Kuršaitį ir baigiant K. Būgos pradėtoju darbu.

Skyrius apie *bendrinės kalbos susidarymą* ir pastarųjų kelių dešimtmečių *lietuvių kalbos tyrinėjimo ir ugdymo vaisius* perkelia mus jau į mūsų dienų ginčytinų problemų sferą.

Visą šią puikiai išdėstyta lietuvių kalbos raida papildo labai įdomūs skyriai apie *asmėnvardžius* ir *vietovardžius*, apie *lietuvių kalbą viešajame gyvenime*, apie *sve-*

(Pabaiga 3-čiam psl.)

Iš Antano Strazdelio kūrybos

SUSIEDAS LAUKĄ UŽSĖJO*)

Susiedas lauką užsėjo
Ir pūdymus apakėjo;
Ė, pas mane nėr ką sėti,
Ir neturiu ką akėti.

Susiedo laukai žaliuoja,
Varpos pribrendę svyruoja;
Mano dirvos visos dykos,
Katras sėjau — ir tos plikos.

Susiedo triobos kaip triobos,
Visos naujos, visos gražios,
O pas mane nori griūti,
Nors paspirtos, baigia pūti.

Pas susiedą tai dukrelės,
Žodžiu sakant, — kaip panelės,
Tokios skramnos, sarmatlyvos,
Skaisčios, gražios ir cnatlyvos;

Savo stoną pilniavoja,
Kur n'išpuola, nelakioja;
Navet be tėvelių noro
Vieno žingsnio nepadaro.

Su maniškėm kitaip yra:
Kad ir lauke rugiai byra
Tai išlekią nors iš anksto,
Kur jom nuveiti parūpsta.

Susiedo pati tai žmona,
Nėr ko lyginti prie mano:
Visa rūpi, visa žino,
Sulig menkiausio kiaušinio.

Moka su kožnu apsieiti,
Ir su žmonėm prisiimti;
Arba svečias atvažiavo —
Kožnas girdams išvažiavo.

O pas mane kitaip dedas —
Visi vargai visos bėdos.
Nieks nenor mane pažinti,
Kožnas bijo susitikti.

Nieks neduoda gero žodžio,
Lyg ant vilko pirštais rodo,
O jei tu ką ir sutiksi,
Tai prikaišiojimą išgirsi.

Še tau vėjelius vaikyti,
Tau karčiamėlę lankyti.
Toksai visų laimės stonas,
Ant kurių žydelis ponas.

*) Šis eilėraštis savo laiku buvo priskiriamas A. Vienažindžiui.

PAVASARIS

Jau saulelė šviečia,
Žiemos sniegą varo,
Visokios linksmybės
Tuomet atsidaro.

Pavasario dienos
Kaip tai linksmos yra,
O rudenio čėsai
Visiems smūtni yra.

Po žalias gireles
Gegužės kukuoja,
Namuos ir miškuose
Karveliai burkuoja.

Lakštingalėlė čiauškia
Karklynėj tankiausioj,
Vieversėliai gieda
Rytą kuoanksčiausiai.

Tetervinas burzda,
Ant dirvonų šoka
Ir visi paukšteliai,
Kursai kaip tik moka.

Gražios pupuolėlės,
Purienos žydėjo,
Kur prie gerom pievom
Pijolkos kvepėjo.

Pinavijas auga,
Lapus išleisdamas,
Su radasta žydi,
Kvapą išduodamas;

Linksmi pasižiūri,
Kas tik keliu eina,
Kur rugiai nuo žemės
Aukštytyn pasikelia.

KAI KAS IŠ KNYGŲ

Upton Sinclair šių metų rugsėjį sulaukia 75 metų amžiaus. Didžiausio išpūdžio (ir triukšmo) yra sukėlęs ne kuris kitas jo veikalas, o tasai "The Jungle", išleistas šio šimtmečio pačioje pradžioje. Ta knyga net ne vieno vertėjo yra versta į mūsų kalbą, nes ten aprašomas tragiškas gyvenimas lietuvių Jurgio Rutkaus šeimos, atvykusios iš Lietuvos į Chicagos skerdyklas darbo ieškoti.

Upton Sinclair, kilęs iš nusigyvenusios aristokratijos Baltimorėje, lig šiol tebėra jautrus žmonių socialiniams santykiams ir tebesiekia tiesos įgyvendinimo savo vaizdiniais, į realybę atremtais raštais. Dabartiniu momentu jis taip pasisako: "Mes turime rasti būdą nugalėti abudu despotizmus, senąjį ir naujoviskąjį, ir pasiekti, kad visos

Lietuvis poetas Amerikos spaudoje

Vienas didžiųjų Bostono laikraščių "Boston Post" praėjusio sekmadienio, gegužės 17 d., "Boston Post Magazine" priede išdėjo Bernardo Brazdžionio atvaizdą ir ilgą straipsnį, pavadintą "Lithuanian Poet in Exile — Bernardas Brazdžionis, Beloved by Children for His Verse, Fights for Happiness of His People".

Straipsnyje atpasakotas poeto, kuris dėl bolševikų okupacijos turėjo palikti savo kraštą ir savo skaitytojus, pirmoje eilėje vaikus, kuriems jis daugiausia rašė, likimas. Blaškėsis po įvairius kraštus Brazdžionis apsigyveno Bostone, kur spiečiasi nemaža lietuvių kolonija ir kur ruošiamasi spausdinti pirmuosius Lietuvių Enciklopedijos tomus. Išmokęs spaustuvininko amato, Brazdžionis dalyvaus techniskame enciklopedijos darbe ir redaguos Pasaulio Literatūros skyrių.

Pabrėžiama, kad enciklopedijos išleidimas pareikalaus geriausių tremtyje esančių lietuviškų smegenų. Visam tam darbu angažuojasi vos prieš keletą metų į Ameriką atvykę tremtiniai, kurie deda visas pastangas, norėdami išlaikyti tautinę sąmonę po pasaulį išsiblaškiusiuose lietuviuose.

Straipsnyje jaučiama užuojauta lietuvių tautai, kurios žymi dalis turėjo palikti savo kraštą ir ieškoti laimės kitur. Nors Lietuvos poetai yra toli nuo gimtojo krašto, bet savo plunksnomis jie žadina lietuviuose viltį, kad vieną dieną jų šalis, kuri daugiau nieko netrokšta, išskyrus laisvę, vėl bus nepriklausoma. Šiose sąlygose tremtinio poeto plunksna prilįgsta kardui. Brazdžionis yra tipingas tos kovingosios lietuvių poezijos atstovas, kuris skelbė tiesą savo skaitytojams vokiečių okupacijos metais ir kuris nenurimsta ir dabar. Didžiausią nuostolį pajuto netekę Brazdžionio Lietuvos vaikai, kurie nuo pat mažens buvo įpratę savo fantazijos pasaulį maitinti jo žaismingomis eilėmis.

Straipsnio gale sustojama ilgiau ties asmenišku Brazdžionio gyvenimu, iškeliant faktą, kad poetas bėgdamas nuo pavojaus pakliūtį į Sibirą, beveik beturtis atsidūrė užsieny ir ėmėsi visokiausių darbų, kad galėtų išmaitinti savo šeimą. Vyriausias jo sūnus Algis šiuo metu lanko Northwestern universitetą, Dalius yra aukštesniosios mokyklos mokinys, o 9-metė Saulė mokosi pradžios mokykloje.

Negalėdami palaikyti kontakto su savo gimtuoju kraštu, lietuviai užsieny patys turi kurti savo kultūrinės vertybes ir kovoti dėl tautinės sąmonės išlaikymo. Jie tarsi atlieka dideliu rūpestingumu, stengdamiesi pasidaryti gerais Amerikos piliečiais ir neužmiršdami Lietuvos tokios, kokia ji kadaise yra buvusi.

tautos atgautų savo pagrindines teises — pačios save valdytis".

Pasirodo, Pulgis Andriūšis nėra pirmasis, kuris taip susižavėjo Vienožinskio daina "Sudiev, kvietkeli tu brangiausias...", tais žodžiais visą savo knygą pavadindamas. Upton Sinclair beveik prieš penkiasdešimt metų savo knygos "The Jungle" pirmajame skyriuje paduoda net visą posmą tos melancholiškai švelnios, lietuvių būdą atitinkančios dainos grožį ir išpūdingumą.

Jungt. A. Valstybėse šiaurės ir pietų kraštai ne vien politikoje turi gerokų skirtingumą. Ir literatūroje tas regionalinis atspalvis yra gana ryškus. Ypač pietiečiai mėgsta pasididžiuoti savo būdingumu. Štai pabrėžiama, kad net 11 (vienuolika) Pulitzer romano premijų yra gavę kaip tik pietiečiai (iš jų — aštuonios moterys). Taip pat viintelė Amerikos rašytoja moteris, gavusi Nobelio premiją, yra pietietė pagal kilmę — Pearl Buck.

Maurice Hercog, prancūzas, nugalėjęs Himalajų kalnyną, pasiekdamas aukščiausią vietą ir aprašęs tą žygį knygoje "Annapurna", neseniai lankėsi Chicagoje. Jo iškilmingą lankymąsi po stambesnius Amerikos miestus paruošė Prancūzijos ambasadorius Washingtono M. Francois Briere, žinoma, padedant Prancūzijos vyriausybei. Ta knyga jau pasidarė "bestselleris" ir iš jos sukama filma.

DR. P. J. "LIETUVIŲ KALBOS ISTORIJA"

(Atkelta iš 2-ro psl.)

mas įtakas ir skolinius, kuriuos ne tik pati lietuvių kalba yra gavusi iš kitų, bet ir kuriuos yra davusi suomiams, latviams, gudams ir net lenkams. Labai svarbūs yra skyriai apie bendrinę lietuvių kalbą, apie lietuvių kalbos tyrinėjimus ir apie mūsų didžiuosius kalbininkus K. Jaunių, J. Jablonskį ir K. Būgą.

Pabaigoje — trumpa santrauka anglų kalba.

Rūpestingai sudarytoji rodyklė padeda lengvai susirasti norimą dalyką, o pateiktą literatūrą ne tik labai svarbiai pagrindžia autorius studijas, bet leidžia ir eiliniam skaitytojui susirasti kelią į lietuvių kalbos tyrinėjimus. Priminimas apie prof. Vaclovo Biržiškos monumentalųjį veikalą "Lietuviškąją Bibliografiją" bei ir dabar JAV leidžiamą "Knygų Lentyną", kur sistematingai ir nuosekliai yra A. Rožancovo skelbiami visam pasaulyje bepasirodą lietuviški ir lituanistiniai leidiniai ir straipsniai, — tas priminimas tarytum įduoda raktą į lituanistikos pasaulį.

Būtų neteisinga neatkreipus dėmesio ir į šios knygos švarų išleidimą ir gražų knygos išorinį organizavimą. Iki šiol "Terra" yra užsirekomendavusi labai rūpestingu savo leidinių išleidimu ir apipavidalinimu. Ne be reikalo tad P. Jonikas pratarmėje greta savo kolegų kalbininkų ir istorikų dėkoja P. Vytautui Sauliui, kurio skonio ir nusimanymo dėka taip dailiai išleista eilė kūrinių, kaip K. Borūtos "Baltaragio malūnas", Balio Sruogos "Kazimieras Sapiega", "Giesmė apie Gediminą" ir kt.

Dr. P. Joniko "Lietuvių kalbos istorija" yra vienas iš didžiausių įnašų į mūsų kultūros lobyną tremties laikais. Pasirodo ir nepalankiomis lituanistui Amerikos gyvenimo sąlygomis galima daug padaryti.

V. P.

KNYGA APIE KRĖVĘ

Ryšium su rašytojo 70 metų sukaktimi Chicagos Lietuvių Literatūros Draugijos išleistoji knyga "Vincas Krėvė" gaunama "Naujienose" (1739 So. Halsted St., Chicago 8, Ill.). Kaina \$2.00.

NAUJIENOS — CHICAGO 8, ILL. — 3
1953 M. GEGUŽĖS 29 D., PENKTADIENIS

ANTANINOS IR JONO VALAIČIŲ 65 METŲ AMŽIAUS SUKAKTUVĖS

ANTANINA IR JONAS VALAIČIAI

BROOKLYN, N. Y. — Lietuvių Socialdemokratų Sąjungos Literatūros Fondo valdyba balandžio 25 d. suruošė pedagogų Antaninos ir Jono Valaičių 65 metų jų amžiaus sukaktuvių minėjimą.

Į paminėjimą atsilankė gražus vietos lietuvių visuomenės veikėjų būrelis. Būta daug jaunimo.

Apie Jono Valaičio jaunystės dienas pagrindinį pranešimą padarė daktaras Tercijonas. Jis kartu su juo mokėsi, veikė, tai turėjo ką prisiminti. Tą jo pranešimą papildė ir apie Antaniną Liutkytę-Valaitienę savo prisiminimų papasakojo J. Vilkaitis.

—o—

...Jonas Valaitis gimė 1888 m. sausio 26 d. Margių km., Vilkaiviškio apskr. Šis kaimas buvo keturių kitų kaimų apsuptas. Tuose kaimuose anuomet gyveno didieji varpininkai Vincas Kudirka iš Pažerių, Dr. Vincas Kaukas iš Penkvalakių km., teisininkas Antanas Kriščiukas iš Būgnų km. ir teisininkas Byla iš Bylių kaimo.

Jonas Valaitis pradžios mokyklą ėjo Pažerių mokykloje. Ji buvo įsteigta 1868 metais. Į ją pirmu mokiniu tais metais atėjo Vincas Kudirka. Tuomet jos mokytojas buvo Juozas Gružinskas, kuris uoliai vykdė visus valdžios duotus įsakymus. Mokykloje dėstomoji kalba buvo rusų. Vėliau, toje mokykloje mokėsi Jonas Valaitis ir kiti jo broliai ir sesės. Lankydamas Pažerių mokyklą, Jonas Valaitis girdėjo iš savo mamos, tėvo ir kitų pasakojimų apie tų didžiųjų varpininkų visuomeninį darbą lietuvių tar-

pe. Tos kalbos veikė jaunuolį Joną Valaitį.

Marijampolės gimnaziją Jonas Valaitis baigė 1908 m. Marijampolėje mokinių tarpe slaptai veikė kuopelė, kuri leido laikraštuką „Mokseivių Draugas“. 1908 m. pavasarį „Mokseivių Draugo“ redakcija su Petru Klimu pryšaky buvo suimta. Redaktorių tarpe buvo ir Jonas Valaitis, bet jis nebuvo suimtas, o tik žandarų tardomas. Tardymų metu parėškėjo, kad redakciją į žandarų nagus sukišo vienas iš draugų. Gal jis tai padarė spiriamas tardytojo, o gal ir kitaip. Įtartas buvo Pridotkas. Į Jono Valaičio tėvų ūkį atsilankė žandarai kratos daryti; tada jo namie nerado, nes jis viešėjo pas savo dėdę kun. Valaitį, Žapyškių parapijos kleboną. J. Valaičio motina žandarams davė pusmaišį agurkų; jie kratos nedarė, bet tik įsakė, kad sūnus Jonas tuoj nuvyktų į Marijampolės žandarų įstaigą. Jonas Valaitis, kad ir kažkaip buvo tardomas, bet jis užsigynė turėjęs ryšių su „Mokseivių Draugu.“

„Mokseivių Draugo“ redakcijai buvo sudaryta byla. Kaltinamuosius teisme gynė adv. Andrius Bulota. Visi kaltinamieji buvo išteisinti.

Kai Jonas Valaitis mokėsi gimnazijoje, tai jau tuomet jos mokiniai slaptai gaudavo iš Tilžės lietuvių spaudą. Neišdildomą įspūdį mokiniams buvo padaręs socialdemokratų atsišaukimas „Šalin caro valdžia!“ Be to, mokinius taip pat stipriai paveikė 1904 m. Marijampolėje buvęs lošimas „Amerika Pirtyje“. Ta kultūrinė pramoga pirmą kartą pusiau viešai buvo surengta Dr. K. Griniaus pirmos žmonos Pavalkytės Grinienės. Vaidin-tojais buvo P. Grigaitis, dabartinis „Naujienu“ redaktorius; Pavalkytė - Grinienė (komunistų revoliucijos metu Kaukaze bolševikų sušaudyta), K. Aleksiušė, jau mirusi ir kiti.

Jonas Valaitis, būdamas V klasės mokinys, jau priklausė slaptai socialdemokratų kuopai ir skaitė socialdemokratų laikraštį „Darbininkų Balsas“, kuris ėjo užsieniuose. Į kuopelės susirinkimus ateidavo Petras Klimas, Mačys ir kiti.

Jonas Valaitis tais metais dalyvavo slaptos socialdemokratų konferencijoje, kuri buvo sušaukta studento Brazaičio tėviškėje — Pabaigų km. Konferencijai vadovavo Pavalkytė-Grinienė. 1905 m. pas ūkininką Bliūdžių prie Rudžių giraitės kai kurie gimnazijos mokiniai, jų tarpe ir Jonas Valaitis, susirinko aptarti gimnazijos streiko klausimą. Streikas įvyko, gimnazija kuri laiką neveikė. Nors 1906 metais jau siautėjo kazokai žmones mušdami ir juos suiminėdami, bet socialdemokratų veikimas nenutruko. Jonas Valaitis tuomet vaikščiojo po kaimus rinkdamas aukas suimtiesiems. Aukus rinkti paragino Pavalkytė - Grinienė. Kaimo žmonės taip buvo paveikti revoliucijos, kad visi aukojo, net užkietėję šykštuoliai ir tie davė aukas. Tais metais taip pat buvo slaptai gabenami iš Vokietijos ginklai, kurių dalis ėjo į Rusijos pramonės centrus. Jonas Valaitis ir čia dalyvavo.

Jonas Valaitis lietuvių kalbą mokėsi pas Petrą Kriaučiūną, kuriam buvo leista gimnazijoje mokyti lietuvių kalbos. 1908 m. Jonas Valaitis įstojo į Varšuvos universitetą. Ten studijavo matematiką. Tada Varšuvoje buvo 12 lietuvių studentų. Jie visi priklausė Varšuvos Lietuvių Draugijai. Draugija turėjo savo chorą. Lietuviai studentai savų tautiečių tarpe tuomet pasižymėjo savo kultūrine veikla, dalyvaudami chore ir vaidinimuos. Jonas Valaitis ir čia buvo vienas uoliųjų tos veiklos dalyvių. Pasirodžius mokseivių laikraščiui „Aušrinei“, Varšuvos studentai tuoj įsijungė į jos veikimą

ir 1910 m. Vilniuje jos slaptos konferencijoje Jonas Valaitis ir Juozas Ciplijauskas atstovavo Varšuvos studentams.

1911 m. Jonas Valaitis persikėlė į Petrapilio universitetą.

—o—

Tolimesnį Jono Valaičio visuomeninį veikimą papasakojo Jonas Vilkaitis.

Jonas Valaitis, atvykęs į Petrapilį, tuoj įsijungė į lietuvių studentų socialdemokratų - visuomenininkų veikimą. Jau iš seno Petrapily veikusi lietuvių studentų soc. d. organizacija konspiracijos sumetimais reakcijos metais pasivadino visuomenininkų kuopa. „Visuomenės“ žurnalo vardu. Ji redagavo M. Biržiška.

Čia J. Valaitis susipažino su studente Antanina Liutkyte, busima savo žmona.

Antanina Liutkytė gimė Žemaitijoje, bajorų žemaičių šeimoje. Savo jaunystės dienų žymią dalį yra praleidusi ne Lietuvoje. Gimnazijos mokslus ji ėjo Tartau (Dorpat) mieste Estijoje. Gimnaziją baigus, vienerius metus mokytojavo Latvijoje. 1907 metais ji atvyko Petrapilin siekti aukštojo mokslo. Ji čia įstojo į Aukštuosius pedagogikos kursus Freblio draugijos išlaikomus. Kursuose profesoriavo rinktiniai profesoriai, kurių dauguma seniai dirbo uždarytuose Lesgafto aukštuose pedagoginiuose kursuose.

Atvykusi į Petrapilį, Antanina Liutkytė tuoj pradėjo dalyvauti visuomenininkų kuopoj, kurios nariu buvo ir jos brolis teisininkas G. Liutkus. Lietuvių studentų visuomenininkų kuopa veikė iš seno. Petrapilio lietuvių darbininkų tarpe ji buvo plačiai žinoma. Jos nariai padėjo lietuviams darbininkams organizuotis. Petrapilio lietuvių socialdemokratų organizacija 1909 metais turėjo 12 kuopų, kuriose dalyvavo per 2 tūkstančių lietuvių. Visuomenininkų veikimas plačiau baru reiškėsi ir Lietuvoje. Jono ir Antaninos Valaičių studentavimo metais, Petrapilio visuomenininkų kuopai priklausė arba jos susirinkimus lankė teisininkas Jurgis Byla, vėliau dalyvavęs pasauliniame pirmame kare, Lietuvon grįžęs pulkininko laipsniu, Lietuvos Nepriklausomybės metais dalyvavo teismuose; ekonomistas S. Digrys, dabar Vienoje gyvena; technologas Jurgis Čiurlys, vėliau Lietuvos geležinkelių ūkio organizatorius, Vytauto D. Universiteto vienas pirmųjų profesorių, dabar gyvena netoli New Yorko; teisininkas Jonas Civiškas, pirmame pasauliniame kare draugą gelbėdamas žuvęs; jau mums žinoma A. Liutkytė-Valaitienė ir jos brolis teisininkas G. Liutkus, jau miręs; teisininkė Prakaiytė, vėliau ištekėjusi už teisininko, Lietuvos operos solisto Kutkausko; ekonomistas Juozas Paknys, vėliau Lietuvos valiutos įsteigėjas, nuolatinis Lietuvos Ban-

NAUJIENOS

The Lithuanian Daily News
1739 Halsted Street
Chicago 8, Ill.
Phone HAymarket 1-6100

4-NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— FRIDAY, MAY 29, 1953

ko techniškai direktorius, tremty miręs; matematikas-chemikas Antanas Purėnas, buvęs vienas pirmųjų Vytauto D. Universiteto profesorius ir ten kurį laiką buvo jo rektorium; teisininkas Č. Petruškevičius, vėliau Paneyėžy advokatas ir ten eismo nelaimėję žuvęs; matematikas Motiejus Pečiulienis, vėliau Lietuvos kariuomenės organizatorius, nepriklausomybės kovų dalyvis, generolas, kurio likimas dabar nėra žinomas; fizikas Ignas Končius, buvęs Vytauto D. Universiteto profesorius, dabar JAV gyvena; matematikas Jonas Valaitis, buvęs Marijampolės Realinės gimnazijos direktorius, Klaipėdos Krašto gimnazijos mokytojas, dabar sulaukęs 65 m. Brooklyne gyvena; matematikas Jeronimas Vyšniauskas, buvęs nepriklausomybės kovų dalyvis, pulkininkas, pedagogas; pedagogas Jonas Vilkaitis, dabar JAV gyvena; teisininkė Liūda Vienožinskaitė, vėliau už A. Purėno ištekėjusi, ir technologas J. Graurokas, Kaune aukštosios technikos mokyklos organizatorius, jos direktorius ir Vytauto D. Universiteto profesorius.

Visuomenininkams anksčiau priklausė ir kiti, kurie vėliau Lietuvos gyvenime pasireiškė įvairiais savo naudingais darbais, bet čia rašas visų jų nežino, o gal ir vėlesnių tos kuopos narių pavardės neįstrigo atmintin, todėl jos čia nesuminėtos.

Antanina Liutkytė studentaudama taip pat, kartas nuo karto, vertėsi mokytojavimo darbu, nes jai reikėjo pačiai sudaryti pragyvenimą. Nors mokslo ir mokytojavimo darbais ji buvo labai užimta, bet visuomet surasdavo laiko visuomenės reikalams ir uoliai lankydavo visuomenininkų susirinkimus.

Aukštuosius pedagogikos mokslus baigusi, ji pradėjo mokytojauti. Kursai jai suteikė gamtos mokytojos teises, o taip pat vesti, organizuoti vaikams darželius ir mokytojauti pradžios ir vidurinėse mokyklose.

Kai Rusijos revoliucijos metais Antanas Purėnas įsteigė lietuviams Petrapily kursų, Antanina Liutkytė ir Jonas Valaitis buvo juose mokytojais. Vėliau šie kursai buvo perorganizuoti į gimnaziją su dėstomąja lietuvių kalba. Tai buvo pirmoji kitur lietuvių gimnazija su dėstomąja lietuvių kalba ir visomis gimnazijos teisėmis. Antanina Liutkytė buvo tos gimnazijos, kaip seniau kursų, auklėjimo dalies vedėja - inspektore.

Čia tenka prisiminti, kad Antanina Liutkytė pirmojo pasaulinio karo metu buvo Felicijos Bortkevičienės pakviesta prie Volgos, Saratovo mieste, organizuoti ir vesti Mažosios Lietuvos tremtinių vaikų lietuvių pradžios mokyklą. Tada Saratovo apylinkėse buvo apgyvendinti Mažosios Lietuvos gyventojai, dėl karo tremty atsidūrę.

Kai pačiame revoliucijos įkaršty Petrapily pradėjo siausti cholera, tai Antaninos Liutkytės ir Jono Valaičio sumanumu ir apskrumu Petrapilio lietuvių vaikams buvo organizuota Carskoje Selo, buvusioje caro vasaros rezidencijoje, kolonija. Ten iš Petrapilio visų miesto vaikai buvo vežami, kad juos apsaugotų nuo choleros. Ta proga buvo įsteigta atskira ir lietuvių vaikams kolonija.

Antaninai Liutkytei ir Jonui Valaičiui 1918 metais išvykus į Lietuvą, tos kolonijos vedėja buvo Z. Orlauskaitė, buvusi Petrapilio lietuvių mokyklos mokytoja. Lietuvos Nepriklausomybės metais ji buvo viena pirmųjų Lietuvos valstybės dramos teatro artistų. Dabar Z. Orlauskaitė - Mikšienė Detroite gyvena.

Antanina Liutkytė ir Jonas Valaitis prieš 35 metus apsivedė Vilniuje.

Susiorganizavus Marijampolės Realinei Gimnazijai, jos direktorium buvo paskirtas Jonas Valaitis, o jo žmona ten pat dėstė gamtos mokslus.

Kadangi Realinė gimnazija laikėsi nepriklausomai nuo vidaus gyvenimo politikos ir visiems nelinkčiojo, tai tų metų Lietuvos vidaus ir švietimo gyvenimo vairuotojams ji nepatiko. Visą laiką ėjo trintis tarp gimnazijos vadovybės ir švietimo reikalų tvarkytojų. Pagaliau Realinė gimnazija 1925 metais buvo uždaryta. Tų metų rudenį Jonas Valaitis ir jo žmona buvo priimti Klaipėdos lietuvių gimnazijos mokytojais. Tos gimnazijos direktorium buvo plačiai žinomas pedagogas, vaikų literatūros rašytojas Jonas Mašiotas.

Jonas Valaitis, savo žmonos Antaninos padedamas, čia plačiai išvystė savo pedagoginę ir visuomeninę veiklą. Jo sumanumu prie gimnazijos pradėjo veikti suaugusiems kursai, kurių vedėju buvo jis pats. Kursų

svariausiu tikslu buvo paruošti Klaipėdos kraštui įvairioms įstaigoms tarnautojus. Šie kursai yra davę pradžią atidaryti V. D. Universitete evangelikams teologijos fakultetą, nes kursų kai kurie klausytojai pasiryžo tapti evangelikų kunigais.

Vėliau Jonas Valaitis kartu su kitais organizavo Klaipėdos Krašto Lietuvių Mokyklų Draugiją. Jos tikslas buvo steigti Klaipėdos Krašte lietuvių mokyklas ir jas išlaikyti. Tokių mokyklų, draugijos išlaikymu, išdygo kelios dešimtys. Svarbiausiu tų mokyklų rūpintojėliu, lietuviybės palaikytoju, lietuvių papročių ir kultūros ugdytoju buvo Jonas Valaitis.

Kai Klaipėdos Krašte buvo išleistas patvarkymas, kad ištekėjusios moterys, kurių vyrų turi darbą, negali mokytojauti, tai Antaninai Valaitienei teko skirtis su pedagoginiu darbu. Ji Klaipėdos gimnaziją apleido su ašaromis akyse.

Antanina ir Jonas Valaičiai išaugino ir išauklėjo daug žadančius jaunuolius Aldoną, Joną ir Jurgį. Aldona dabar gyvena Chicagoje. Ji yra baigusi aukštuosius pedagogikos mokslus, o taip pat Klaipėdos muzikos konservatoriją. Ji studijavo Lietuvoje ir Šveicarijoje.

Jonas, baigęs medicinos mokslus, tų mokslų šakoje įsigijo mokslo daktaro laipsnį. Dabar jis verčiasi Chicagoje gydytojo praktika ir kartu viename iš universitetų ruošiasi profesoriaus darbui. Jurgis, statybininkas inžinierius, dabar kartu su tėvais Brooklyne gyvena. Jis dirba savo specialybėje ir tarnyboje jau toli pasistūmėjęs.

V. Vokietijos tremties gyvenime visa Valaičių šeima buvo uoli visuomeniniame darbe. Vieni jų uoliai dalyvavo ir dalyvauja jaunimo "šviesos" sambūry, kiti veikia lietuvių socialdemokratų tarpe. Jonui

Valaičiui VLIKE nekartą teko atstovauti socialdemokratams.

Nors Jono Valaičio sveikata yra pašlijusi, bet jis ir dabar dalyvauja New Yorko - Brooklyno lietuvių visuomeniniame gyvenime ir veikia Lietuvių Socialdemokratų Sąjungoj.

Jonas Valaitis dabar yra New Yorko Mažosios Lietuvos Bičiulių skyriaus pirmininkas.

Jonas Valaitis yra "Naujiečių" ir kitų laikraščių bendradarbis ir tremty jis išvertė lietuvių kalbon Jurgio Baltrušaičio "Žemės Pakopos".

Jonas Valaitis saugo Jurgio Baltrušaičio kai kuriuos jo originalius raštus.

Antaninai ir Jonui Valaičiams ir jų sodriam atžalynui geros sveikatos ir sėkmės! — Tais žodžiais J. Vilkaitis baigė savo pranešimą.

Antaniną ir Joną Valaičius jų 65 m. amžiaus paminėjime sveikino žodžiu daugelis jų bičiulių. Jų tarpe Kipras Bielinis, Lietuvos Laisvės Komiteto narys; buvęs konsulas klaidietis Mikas Toliušis, taip pat Lietuvos Laisvės komiteto narys; advokatas Bredis, Frank Lavinskas, Gervickas, Reventas, Tiškus, Glaveskas, adv. Ošlapis, Rimavičius, V. Pitkunigis, kun. Dagys, Spūdienė, Šulaitis, Tiškus, Vilgalis, Macronis ir kiti.

Paminėjimui vadovavo inž. Balčauskas. Šeimininkavo A. Žilinskas, Spūdienė, Šulaitienė ir kitos.

Kadangi iš atsiųstų pasveikinimų kai kurie labai prasmingi, tai tuos čia paduodame.

Lietuvos Generalinio Konsulo Jono Budrio sveikinimas

Tamstos gyvenimo kelias nebuvo rožėmis klotas — jis buvo iškovotas sunkia ir atkaklia kova, bet šiandien Tamsta esi turtingas.

Užkopę į gyvenimo kalną ir pažvelgę į savo nueitą kelią, Tamsta gali sau pasakyti:

MUTUAL FEDERAL SAVINGS

SAVINGS INSURED UP TO \$10,000

FEDERAL SAVINGS

MUTUAL FEDERAL SAVINGS

Rekordas...

- ★ Įsteigta Chicagoje 1905 metais.
- ★ Nuo 1905 metų ši bendrovė pergyveno karus, ekonomines depresijas, panikas ir krizes ir savo taupytojams išmokėjo kiekvietą sutaupyta dolerį
- ★ Aukštus dividendus išmokėjo visada be perstojo
- ★ Partrauksim jūsų pinigus iš kitur, jei atnešite savo banko knygutę.

Nelaukit—Pradėkit Taupyti Šiandien!

Istaigos valandos: Kasdien nuo 9-tos ryto iki 5 val. po pietų, Ketvirtadieniais nuo 9-tos valandos ryto iki 3 val. vakaro, Trečiadieniais visai neatidaroma.

AND LOAN ASSOCIATION

2202 W. Cermak Rd. • Chicago 8, Ill.
JOHN J. KAZANAUSKAS, Pres. • Tel. Virginia 7-7747

— Pasirinkau pasaulėžiūros kelią anais laikais ypač nepopuliarių ir ne ką žadantį, bet tai buvo mano įsitikinimas ir nuo jo nenukrypau iki šiai dienos. Ar tai ne turtas, ar tai nepagrindas būti patenkintu? Tam bendram keliui pasirinkau gyvenimo draugę, su kuria kartu kovojova, džiaugėmės ir būdėjova drauge iki šiai dienos. Ar tai ne turtas?

Buvau pedagogu iš pašaukimo, visą sielą įdėjau, kad perduoti žinias jaunajai kartai ir kiek tokių jaunuolių paruošiau savo brangiajai Lietuvai — ar tai ne turtas?

Išgirdau klaipėdiškių balsą ir atėjau pas juos tęsti savo pedagoginį darbą; ten juos pažinau, pamilau ir tais bičiuliškais jausmais vadovaudamasis ir čia esu su jais.

Pagaliau, pasižiūrime su žmona ir į savo jau suaugusius vaikus. Ir jie, esame tikri, vadovausis gyvenime ne pasitaikančiomis viliojančiomis progomis, bet tik savo įsitikinimais — ar tas nesuteikė mums pasididžiavimo, džiaugsmo ir ar tai ne turtas? —

Prašau atleisti man įsibrovusiam į Jūsų mintis, bet aš leidau sau tai geru, draugišku noru vedamas. Reiškiu Jums dar kartą savo pagarbą ir linkiu Jums ir poniai Valaitienei dar daug, daug laimingų metų.

Jonas Budrys

Prof. J. Kaminsko sveikinimas

Jūsų amžiaus 65 metų sukakties proga leiskite man labai nuoširdžiai Jus pasveikinti. Priklausome žmonių kartai, kuriai buvo skirta gyventi pasaulio ir mūsų tautos istorijoje retos reikšmės laikotarpį. Jūs, Brangūs Draugai, nebuvo te tik įvykių stebėtojai. Nuo pat sąmoningo gyvenimo dienų, visuomeninio jausmo vedami, Jūs su visu atsidėjimu įsijungėte į mūsų atgimstančios tautos gyvenimą, savo geriausias pastangas skirdami tautos labiausiai vargstančiai daliai.

Aš nedrįstų vertinti Jūsų per tiek ilgus metus atliktąjį visuomeninį darbą. Aš nežinau ir noriu pabrėžti, kad savo visuomeninėje veikloje Jūs į savo darbą visuomet dėjote širdies ir žmogiškumo šilumą; o ta šiluma niekuomet neišnyksta erdvėje nepaveikusi žmonių santykių žmoniškumo idealų kryptimi. Tokį savo nusistatymą, gerbiamieji idėjos Draugai, Jūs mokėjote perlikti ir Jūsų atžalynui — paruošdami mūsų tautai ir mūsų socialistinių idealų vykdymo uždaviniams nuoširdžiai veiklius visuomenės darbininkus.

Tebūnie Jums ir už tai pagarba ir draugiškas šiltas žodis.

Su visu nuoširdingumu linkiu Jums dar ilgus, ilgus darbingus metus! Daug giedriausios nuotaikos, sveikatos, asmeniškų laimės, besidžiaugiant ir kitų laimėjimais. Ir dar vienos didelės laimės — sveikiems ir laimingiems grįžti išlaisvinton tėvynėn ir dar gražiai padirbėti jos atkurimui, jos šviesesnei ateičiai.

J. Kaminskas.

Ponios ir Dr. Dano Jasaičio sveikinimas

Didžiai Gerbiamieji ir labai mieli Ponai Valaičiai,

Taip retai pasitaiko gyvenime, kad vyras ir žmona gali švęsti vienu laiku savo gimimo sukaktį.

Taip retai atsitinka, kad abu gali švęsti drauge ta gražų metų skaičių.

O visai retai pasitaiko, kad vyras ir žmona garbingai dirbo daug metų tą patį švietimo darbą. Tad Jūs jubilėjus yra itin reikšmingas.

Miela Ponia Antanina ir brangus ponas Jonai, priimkite mano ir mano vyro Domo labai nuoširdžius sveikinimus ir gražius linkėjimus.

Mudu su vyru visuomet su pasigėrėjimu žiūrėjom į jūsų šeimą, į Jūs visų savitarpinę meilę, užuojautą. Išauginot šaunų trejetą, kuriuo galit didžiulis ir džiaugtis.

Viena ypatybė, kuri yra bendra visiems Jums ir visam Jūsų Atžalynui, tai jų socialumas, jų žinojimas, kad aukotis ir dirbti kitiems yra žmogaus tikslas ir pareiga ir kad tas darbas, kad ir sunkus, bet jį visomet reikia dirbti su džiaugsmu ir pasišventimu.

Tad iš visos širdies linkim sveikatos stiprybės sulaukti laimingo grįžimo.

Sofija ir Domas Jasaičiai

Prof. Jurgio Čiurlio sveikinimas

Miela Antanina ir Mielas Jonai, Tikriausia ir nepamatėt, kaip sulaukėt garbingo metų jubilėjaus. Kol galingi buvot, daug triūso padėjot visuomeniniam darbe. Buvo ir laimingų minučių ir nusivylimų, kurie tęsiasi valandomis ir dienomis. Bet ramintotės tuo, kad tai yra gyvenimo turinys. Galop atėjo sunkios tremties dienos...

Linkiu sulaukti linksmesnių dienų, nenustojant vilties, kad jos ateis.

E. ir J. Čiurliai

Laurelton, N. J.

Prof. Igno Končiaus sveikinimas

Garbūs Sukaktuvinkai,

Visą savo ne taip jau trumpą gyvenimą laimingai prasiškerbėtau per karus, revoliucijas, okupacijas.

Taikiame, giliai prasmingame bendrajame savo gyvenime Judviem pasisekė nepamiršti motinos — tėvo tėvynei naudingų pareigų, — paauginotau du sūnu ir dukrą. Visi rimtai paruošti atsakingam darbui. Visi dirba. Visiems sekasi. Visais gerėjasi, kas tik su jais gauna progos ar turi reikalą bendrauti.

Gaila, svetur tai, nors tarp lietuvių.

Tuo tarpu, kolei grįžtau su brangiu gyvuoju kraičiu į visuomet mylėtą ir dabar dar labiau mylimą savo tėvynę — vėl laisvą Lietuvą, dar ilgai — ilgai be vargo — rūpesčių džiaugsiu savo brangiųjų vaikų gausiais pasisekimais.

Tai Judviem širdingai linkiu už Judu senesnis

6—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. —FRIDAY, MAY 29, 1953

J. Končius

Boston, 16.4.1953

J. Sondos sveikinimas

Gerbiamieji sukaktuvinkai ir jų draugai, čia susirinkusieji!

Ak, ir aš lėkčiau, lėkčiau, kad galėčiau, sparnus paukščio, kad turėčiau... ir šį vakarą čia su jumis visais kartu būčiau...

Deja, sparnų neturiu, o svarbiausia nepaleidžia manęs puodai ir lėkštės, kurie laiko mane pririšę štai jau 3 metai. Todėl tenka savo mintis perduoti laišku.

Kai 1914 m. ruošiausi baigti gimnaziją, tai jau iš anksto pradėjau galvoti, kur važiuoti toliau mokytis. Anuomet Petrapily ir Maskvoj buvo daugiausia ir geriausių aukštųjų mokyklų, čia daugiausia buvo ir lietuvių studentų. Ten ir mano akys linko. Reikėjo tik pasirinkti vieną iš tų dviejų miestų. Kiekvienas yra savo kampo patriotas: maskviečiai gyrė savo naujokyną, petrapiliečiai savo. Mano senas bičiulis A. Sugintas, jau kelerius metus studijavęs Petrapily, priminė, kad čia yra ne tik visuomenininkų draugų, bet ir draugių, ir jis suminėjo Lauminskaitę (vėliau Baronienę) ir A. Liutkytę. Tada pirmą kartą išgirdau šios dienos sukaktuvinkės Antaninos Liutkytės, dabar Valaitienės, pavardę.

Apsisprendžiau vykti į Petrapilį. Aišku, čia tuoj susipažinau su drauge Antanina. Grei tai įsitikinau, kad mano bičiulis Antanas Sugintas buvo teišus, nes patyriau, kad draugė Antanina jau tada buvo socialdemokratė, nesibijanti ir sugėbanti viešai savo pažiūras pareikšti, jas rimtai apginti. Tai buvo, ypač moterų tarpe, retas dalykas.

Draugė Antanina studijavo pedagogiją ir baigusi tuoj kibo į mokytojos darbą: jį mokytojavo savo brolio, taip pat socialdemokrato, vadovaujamoj Petrapilio lietuvių mažaturčių draugijos laikomaj mokykloj, skiepydama Petrapily atsidūrusiems lietuvių vaikams savo tėvynės meilę.

Mes Lietuvos socialdemokratų nemokame natūraliai dargintis. Nesekame evangelijos žodžių: Abraomas pagimdė Izaoką, Izaokas pagimdė Jokūbą ir t.t. O jei ir sekame, tai nesugebame vaikų išauginti socialdemokratais. Didžiausia priežastis — mūsų žmonos yra kitokių įsitikinimų, o juk motinos įtaką vaikams yra didžiausia.

Draugė Antanina ir šiuo atveju yra reta išimtis. Ji išaugino bene visus 3 savo vaikus uoliais socialdemokratais. Tai visiems mums įsidėmėtinas pavyzdys. Jei visi socialdemokratų taip elgtųsi, tai mes ne tik Lietuvą, bet ir visą pasaulį nugalėtume.

Štai už ką aš šia proga iš visos kakarinės šaukiu draugei Antaninai valio ir ilgiausių, ilgiausių metų!

Apie draugą Joną aš nieko nesakysiu. Ką čia apie gerą

Žinios iš Lietuvos

Vienoje Lietuvos vietovėje, kur buvo labai pelkėtas miškas, sovietai įtarė, kad tame miške galį būti partizanų. Vieną dieną atvyko daug rusų kariuomenės ir milicijos. Suvarė ūkininkus ir liepė kirsti medžius, o iš nupiautų rąstų tiesti kelią į miško gilumą. Į tą mišką tik gerai jį žinantieji tegalėjo patekti. Reikėjo šokinėti nuo kupsto ant kupsto ir tai reikėjo žinoti, kuris kupstas yra ant kietos žemės, nes nepataikius, lengva buvo nugrimzti.

Šitas rąstų kelias buvo tiesiamas gana ilgą laiką ir buvo nutiesta daugiau kaip vienas kilometras. Pagaliau pelkės pasibaigė. Buvo pasiekta tvirtos žemės ir čia rastas partizanų bunkeris, bet jau tuščias. Atrodė, kad neseniai jame buvo gyventa, nes buvo palikta visokių daiktų. Partizanai, žinoma, nelaukė, kol iki jų bunkerio bus nutiestas rusams patogus kelias. *PLB Vok. "Informacijos"*

žmogų daug kalbėti! O be to, žinau, kad apie jį kiti kalbės ar jau kalbėjo.

Dar kartą abiem sukaktuvinkams širdingiausių linkėjimų.

Jūsų Jackus

Geneva, Ill.

— o —

Korespondencija pasidarė ilgesnė, negu jai derėtų būti. Bet jai norėta pasakyti, kuo buvo tikrai kuklūs Antanina ir Jonas Valaičiai ir kartu paliesiti tokie paskutiniųjų 65 metų laikotarpio įvykiai, kokie reikėta mūsų tautos istorijoje pasitaikė, tai, spėju, skaitytojas nesupyks, ras sau ką nors įdomaus, o redaktoriai nerūgės, kad dienrašty korespondencija užims daug vietos.

Ką gi darysi, kad mūsų gyvenimo sąlygose dienraštis turi patarnauti įvairiems reikalams ir visokiems skaitytojams. *J. Vlks.*

Žemėlapiai

NAUJIENOSE jau galima gauti pats naujausias, 1953 metų laidos, žemėlapis automobilistams. Jame yra visi Jungtinių Amerikos Valstybių, Kanados ir Meksikos keliai. Žemėlapio kaina — \$1.50.

Žemėlapi NAUJIENOS pasiųs paštu, kai gaus \$1.75 čekį arba Money Orderį.

NAUJIENOSE taip pat galima gauti patį naujausį Chicago planą. Jo kaina 50 centų. Persiunčiant paštu kainuoja 60c.

Čekius arba Money Orderius rašykite ir siųskite tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 So. Halsted Street

Chicago 8, Illinois

Visas užsakymus naujų atvykusių tremtinių skaičius užsisako NAUJIENAS, nes įsitikino, kad jos skelbia daugiausia žinių apie lietuvių tautos laisvės kovas ir gyvenimą Amerikoje

Garsinkitės "N-nose"

VIENOS STASYTĖS ISTORIJA

Maždaug prieš 30 metų rytiniame Lietuvos kampelyje, vienam mažžemiui ūkininkėliui gimė 5-ta ir jau paskutinė dukrelė. Pakrikštijo ją Stasytė. Stasytė, sulaukusi 7 metelius, pradeda lankyti pradžios mokyklą. Mokslas jai nepaprastai gerai sekėsi. Jos tėveliai buvo neturtingi ir iš savo ūkelio duonos užtekdavo vos iki balandžio mėnesio. Todėl Stasytės tėvelis buvo priverstas iš šalies uždarbiauti. Žiemos metu eidavo į mišką pabėgių tašyti, vasarą griovių kasti, arba pas kitus ūkininkus eidavo padirbėti: tai jį kultūrai padėdavo, tai stogą apdengdavo, tai vėl kokį nors kitą darbą atlikdavo. Ir taip žmogelis vertėsi. Niekas jo susiraukusio nebuvo matęs. Jis visuomet buvo linksmas, gyvas ir savo gyvenimu pilnai patenkintas. Didžiudavos gautomis dviem žaizdomis, kurias buvo gavęs tėvynę gindamas, — vieną nuo bermontininkų ties Radviliškiu, o antrąją — ties Giedraičiais klastingojo lenko kulka sužalojo petį ir paliko gilų randą. Kartais kaimynams pasiguosdavo, kad labai norėtų Stasytę mokytoja išmoksinti, bet iš kur lėšas gauti? Jo Stasytė turėtų mokyti lietuviukus ginti tėvynę nuo išorės priešų ir skiepyti juose tėvynei meilę. Kaimynams patarus, padavė jis gimnazijos direktoriui prašymą, kad jo Stasytę priimtų į gimnaziją ir atleistų nuo mokslo už mokslą. Neapsakomam jo džiaugsmui Stasytė primama į gimnaziją ir kaip neturtinga atleidžiama nuo mokesčio už mokslą. Tėvas jau pradžios mokyklą baigusią Stasytę pristato į gimnaziją. Gimnaziją Stasytė baigia viena iš pirmųjų. Vėliau įstoja į pedagoginius kursus ir juos sėkmingai baigusi, viename bažnytkaimyje gauna mokytojos vietą. Pasidaro labai veikli pavasarininkė ir šaulė. Dėl jos ypatingo grožio ir labai švelnaus būdo žmonės ją ir suaugusią vadino mažybiniu — Stasytė.

Stasytė ne tik gimnazijoje, kursuose, bet ir būdama jau mokytoja nesivaikydavo jokių madų. Rengdavos labai kukliai, nešiodavo ilgas gelsvas kasas ir jose įsmeigta rūtelių šakelė. Jai būnant jau mokytoja, teko klausytis jos paskaitos tema "Kokia turi būti lietuvaite". Savo paskaitoje ji puolė Kauno poniutes už vaikymąsi įvairių Varšuvos bei Paryžiaus madų. Pudras, lakus ir kvėpalus vartojančios esančios tik nešvarios moterys. Girdi, lietuvaitems tas nereikėtų daryti ir t. t.

1940 m. gražiam birželio pietų metu užgirstama žinia, kad Lietuvą užplūs rytų ordos. Tas ir įvyko. Lietuvą ramią ir taikiai pradeda trypti ir terioti baisūs maskviniai satrapai. NKV-Distai rengia mitingus ir aiškina būsiantį "rojų". Tokiame viename susirinkime tenka būti ir Stasytės tėveliui. Jos tėvelis, beklausydamas NKV-Distų melų, pareiškia, kad jis netikės, nes jau ir dabar rusai viską vagonais iš Lietuvos gabeną. O kas

toliau. Jam kaip darbininkui tikrai būsiu prasčiau gyventi.

Ketvirtą dieną po mitingo Stasytės tėvelio šeima kaip "liaudies išnaudotojai" išgabena mi menamai į Vilnių. Su savimi leido pasiimti vos mažus pundečius. Tame sąraše, kaip šeimos nario, buvo ir Stasytės vardas įtrauktas. Bet ji išvengė savo šeimos likimo tik gerų kaimynų dėka: jie ją išpėjo. Stasytė, sužinojusi savo šeimos likimą, metė mokytojavus ir slapstėsi pas Suvalkijos ūkininkus. Vokiečių okupacijos metu išteka. Antrą kartą bolševikams artinantis palieka Lietuvą ir atsiduria jau su vyru ir sūneliu Rimantu Vokietijoje. Vokietijoje vis dar švelni ir kukli moteris mokytoja jau stovykloje.

—o—

Taip jau likimo buvo lemta, kad tą pačią Stasytę, po ilgos pertraukos, tenka sutikti jau Chicagoje. Jeigu ji nebūtų pripažinusi, nebūčiau jos pažinęs. Atrodė per daug suamerikonėjusi. Jos plaukai buvo nukirpti beveik vyriškai, ausyse kabojo dideli auskarai, antakiai išpešioti ir jų vietoje dažais kažkokios kreivės padarytos. Veidas nudengtas labai storu pudros sluogsniu. Lūpos net per skaisčiai raudonai nudažytos. Rankų pirštai žiedais apmaustyti... na, ir kojų nagai raudonai nulakoti. Kvėpalų irgi nepasigailėta, kad net aitra nuo jų darėsi. Pradedant kalbėti pareiškė, kad ji jau Stasytė nesivadina ir dabartinis jos vardas esąs amerikoniškas, bet man leido ją Stasytė vadinti. Sūnelis irgi jau nebe Rimantas, bet Ralph vadinamas. Toliau kalbėdama pasisako: kad į Ameriką atvykusi prieš 4 metus. Treis metus gyvenusi kitame mieste su vyru, bet vyrui pradėjus negaloti, metusi jį ir pati atvykusi į Chicago. Chicagoje susidūsi morokietį - gembleri. Su vyru užvedusi skyrybų bylą, po to ištekėsianti už morokietį. Naujai surastasis vyras esąs 15 metų senesnis. Girdi, dar kitą savaitę važiuosiu su nauju vyru į Kaliforniją. Toliau sako: "Spiaut man ant tos Lietuvos ir visų lietuvių, aš noriu naujotis pasaulio gėrybėmis ir išsimeigti".

Atsisveikindamas užkalbinu Rimantę lietuviškai, o tasai tik žiūrėdamas išvertęs. Motina paažiškina, kad ji neleidžianti sūneliui lietuviškai kalbėti, nes anglišką akcentą sugadinsias, ir pati arabaiškai pasakiusi "Salem aleikum" nučiūža Halsted gatvės šaligatviu.

Tai štai kaip mūsų šventosios pakrančių gyventoją paveikė modernus gyvenimas. Kas jai anksčiau buvo šventa ir brangu, dabar jau viskas niekai.

Žinoma, jeigu tik viena tokia Stasė būtų, tai nevertėtų jokio dėmesio kreipti, nes visur ir visada pasitaiko išimčių. Bet deja, tokių Stasyčių ir Staselių jau gerokas nuošimtis atsiranda. Kai pasiklausai, tai jau retai kuris vadinasi tikruoju vardu. Kiti net ir pavardes keičia. Moterys net per daug "moder-

niškai" puošiasi. Vaikučiai irgi daugumoje ne tik gatvėje, bet ir namuose kalba angliškai. O jų skyrybų jau pernelyg daug. Ir kas keisčiausia, kad tos negerovės reikišiai daugiausia bu-

vusio Lietuvos elito tarpe. Na, savaime aišku, paskui juos, nors ir lėtu, bet tvirtu žingsniu, žengia ir Lietuvos ūkininkas į kukliuojantį suamerikonėjimo karta...

—Stasys Juškėnas

UNITED PRESS-NAUJIENŲ Photo
Bill Vukovich, kuris dalyvaus Indianapolisio 500 mylių automobilų lenktynėse gegužės 30 d. Jis kvalifikavo kaip lenktynių kandidate, savo automobiliu per valandą darydamas 138.392 myl.

TRAFICANTE BROS.

may be your starting point to

PARIS

you, sailing on the Ile de France! you, on the Rue de la Paix! A glorious vacation for two can be yours and if you're employed, arrangements to go will be made and your salary paid. Just come into our store, get your Dulane Contest Blank and write the easiest 50 words you ever put on paper, telling why you like the deep-fryer that everybody likes: the Original FRYRYTE by Dulane.

1319 OTHER PRIZES—\$1000 worth of groceries from any IGA store, U. S. Savings Bonds, French soap, French handkerchiefs, a Dulane Coffryrte. A gift bottle of "Midnight" perfume by Tussy is yours free for entering if you...

JUST COME IN TO SEE...

THE NEW Dulane ORIGINAL **Fryryte**®

AUTOMATIC ELECTRIC DEEP FRYER

It seals in vitamins, brings out flavor, deep-fries over 100 dishes. Flavors won't transfer. No pots to scour, no oil to store.

MODEL F-4B—In chrome, or six lovely House & Garden colors...

\$29⁹⁵

NEW COLOR-RANGE dial indicates right heat for baking, roasting, etc.

EXCLUSIVE DRAIN-LOK—Empties unit in seconds for baking, etc. Makes oil filtering easy.

TRAFICANTE BROS.

2301 WEST TAYLOR STREET Taylor 9-9100
739 SO. CALIFORNIA AVENUE Sacramento 2-0301
OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

7—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. —FRIDAY, MAY 29, 1953

Redaguoja:

REDAKČINIS KOLEKTYVAS

Rankraščius siūsti: SPORTO PASAULIS
2325 So. 11th St., Milwaukee, Wisc.Atsak. Redaktorius:
BR. KETURAKIS

GYDYTOJŲ BENDRAVIMAS SPORTE

Zigmas Kerutis

Sportinė medicina, kuri savo gyvavimo pradžia skaito nepilna 30-tinis metų, paskutiniuoju metu veikia visuose pasaulio kraštuose žymiai sustiprėjo. Tai yra ženklas artimo ir nuoširdaus bendradarbiavimo medicinos specialistų, kuriems atsivėrė nauja ir plati tyrinėjimo sritis.

Nūdieninis sporto sąjūdis apima visų kultūringų tautų jaunimą, kuriam pirmuosius pažinimo daigus duoda teisingas mokyklų fizinio lavinimo kursas, sporto klubų gyvenimo sritis ir plačioji bendruomenė. Mūsų krašto sąlygose, nepriklausomam gyvenime, turėjome eilę spragų visose srityse, todėl ir sportinis gyvenimas nebuvo reikiamai apšlifuotas, nes tautos galvosena, kuri buvo lyg ir bendras švyturis visų kultūrinių reikalų tvarkyme, prie to dar nesubrendo ir nemokėjo įvertinti.

Dabartinė situacija yra žymiai sunkesnė, nes visas jaunimas gyvena kitoje aplinkoje. Ši aplinka, nors ir geriausio pasaulio sportininkų krašto, pasėkmių atžvilgiu, bet pačia sportinės organizacijos struktūra mums labai svetima ir iš idėjinio sporto taško žiūrint, daug kur nepriimtina. Neturėjimas savųjų mokyklų, kuriose gana pakenčiamai buvo vedama fiz. auklėjimo linkmė, mūsų jaunuoliai sunkiai prasimuša tarp amerikonių sporte, nes svetima mokymo sistema ir įtaka, palieka mus užnugary. Lietuvių jaunuomenės skaičius, kuris tikėtų sportiniam darbui ugdyti, dalinai įskaitant ir amerikiečių (lietuvių) dalį, yra ne toks jau mažas. Tinkamai organizacijai esant, mes galime suvaidinti didelį tautos kultūrinio darbo barą, kurio laimėjimų niekas neužginčys.

Ta pat proga ir noriu tarti keletą konkrečių pasiūlymų mūsų gydytojams ir sporto klubų vadovybei, kurių artimas ir glaudus darbas, žymiai prisidėtų prie sportinio lygio pakėlimo bendruomenės tarpe.

Gydytojai turi ateiti talkon mums sportininkams ne tik su savo žinių bagažu, bet turi ir mokytis iš mūsų praktinio darbo, kad ateity galėtų duoti mokslinius davinius lietuvių sportininkų rezultatų. Didelis trūkumas (sporto klubų tarpe ir aplamai visoj mūsų bendruomenėje) patyrių sporto vadovų ir instruktorių, yra pagrindiniu stabdžiu. Organizuotam sportiniam jaunuoliui reikia ir konkrečių

nurodymų jo darbo planui, nes kitaip gaunasi tik stumdymasis ir laiko gaišinimas.

Labai retas kuris iš jaunųjų sportininkų žino ir supranta, kokią paskirtį vaidina sportinis veikimas sveikatos ir jaunimo bendravimo kely. Kiekvienam pradedančiam sportuoti ir ruoštis varžyboms, turi būti žinomos šios pagrindinės taisyklės ir nurodymai.

1. Kaip aš turiu tvarkyti savo gyvenimą, kad šalia kasdieninio darbo galėčiau ir sporte progresuoti?

2. Kas yra būdingiausia varžybų metu kiekvienam sportininkui prisiminti?

3. Kaip sustiprinti širdį ir numesti svorį?

4. Ką turiu valgyti rungtyniavimo metu? 5. Kaip sustiprinti sąnarius?

6. Koks turi būti kvėpavimas bėgimo metu ir kasdieniniam gyvenime?

7. Kokiū būdu padidinti plaučių turį?

8. Koks amžius yra tinkamiausias varžyboms?

9. Kaip pašalinti kai kurie kūno negalavimai ar sutrikimai (nugarkaulio iškrypimas nuo blogo sėdėjimo ar perkreipto stovėjimo, pečių nulinkimas, kojų per kelius sulenkimas, stoka apetito, maža kraujotakumo ir eilė k. t.)?

10. Ar tinka moteriai varžybinis kovos elementas?

11. Kaip sportininkės turi užsilaikyti moterų ciklo perijode (mankštintis ar ne)?

Tai štai eilė temų, kuriomis turėtų pasisakyti daugiau patyrę gydytojai ir tuos savo nurodymus bei patyrimus perduoti sportuojančiam jaunimui.

Čia reikės padirbėti ir medicinos kadrai, nes sportinis gyvenimas yra atvėręs visą eilę mokslinių davinų, paremtų keliolikos metų patirtimi, kuri kasdieninio kliento apžiūrėjime, nėra pastebima.

Toks aprengtas darbas, tikrinant sportininkų sveikatos būklę prieš varžybas, po varžybų, žiemos ir rungtyniavimo metu, sužymint visus reikiamus duomenis, bus pradžia fiziologinio kabineto, kuriame vaduos visi sveiki ir teisingi sportininkams nurodymai.

Spaudoje skaitome kartais vykusią tvirtinimą, dažniausiai moksliniai neparemtų ir pasenusių, kad sportas širdį gadina, veda į garbėtrošką, į profesionalizmą ir pan. Tam turime duoti grynai apdirbtą medžiagą ir aiškias gaires, kur yra kenksmingoji riba sveikatai ir kur yra nauda. Nebūkime atsilikusiais,

Bron. Keturakis

Sportiniai sužalojimai

Trumpų nuotolių bėgikai ir šuolininkai (ypač šuolio į tolį atstovai), sezono metu dažnai negaluoja nuo raumenų įtrūkimo ir staigaus pertempimo. Pertempimas ar įtrūkimas pasireiškia blauzdos ir šlaunies raumenyse, kur abiejų rungčių dalyviams, kojų paslaugi ir lengva tarnyba yra būtina.

Priežastys gali būti šios:

I-ji — per staigus raumenų jėgos panaudojimas esant nepašildytiems, atseit, per didelį apkrovimą, kurį dažniausiai lydi ir nepilnai atitinkanti kūno pozicija (laikysena).

II-ji — per didelis valios impulsas su energingu nusiteikimu, kartais prašoka — perviršija raumenų jėgas ir trūksta.

Tokių nuotykių įvyksta, didesnio masto varžybose, kartais ir eilinėse treniruotėse, kuris dalyvius eliminuoja kai kuriam laikui iš tolimesnio darbo.

III-ju atveju galėtumėm priskirti dalyvių perdėtą nervinimąsi, kuris yra "geru" priekabių akstinu įvairiems trukdymams pasėkmių atsiekime ir IV-ju nepilną raumenų pluošto panaudojimą, be talkininkų-pagalbinių.

Šie sužalojimai dažniausiai atsitinka sezono pradžioje, kai per aštriai griebiamasi perkrautu darbu ir didesnių rungtynių metu.

Įtemptose varžybose, kur sportininkas dažnai nuo vienos rungties eina prie kitos ir kartais mažai pailsėjęs arba susinervinęs nuo didelės konkurencijos, raumenų įtrūkimas ar pertempimas yra artimas, nors ir nelaukiamas, svečias.

Vidiniai tas pasireiškia (rungtyniavimo metu) aštriu skausmu, lyg dūriu. Tolimesnis dalyvavimas jau atkrenta ir tenka ilsėtis.

Šaltos oro sąlygos, mažai mankštinti raumenys arba per daug nuvarginti irgi yra atstovai į šią, mums nepageidaujamą, grupę.

Raumenys nuo per didelio nuovargio praranda savo elastingumą ir staigiai panaudojimui netinka, tad visiems trumpų nuotolių bėgikams ir šuolininkams, metikams (nugaros ir

bet žengkime su kitų tautų sportiniais laimėjimais jei ne kartu, tai bent arti jų.

Tais klausimais turėtų susirūpinti visi bendruomenės sluoksniai, o šiuo trumpu straipsneliu kviečiu gydytojus sportinio bendravimo talkon!

pečių sritis) tas yra būdinga ir įsidėmėtina.

Pavojingiausiu nuotykiu gali būti kai varžybos metu, pilnam judesio išvystyme, kur raumuo ar jo skaidula gali nuo kaulo srities atsiskirti ir tuo metu pvz., bėgime, bėgikas jau sugriūva, nepernešdamas skausmo ir nesusilaikydamas nuo greičio. Šiame atsitikime reikalinga sporto daktaro pagalba ir nurodymai.

Kita jautri vieta — Achillo susgyslės, kur nuo staigaus kojos ištiesimo gaunasi pertempimas. Ilgų nuotolių bėgikas dažniausiai skundžiasi šios vietos lyg ir sustingimu, mažu skaudėjimu, kas yra kieto grunto ar perkrauto darbo pasėka. Mėtymuose, ypač ietininkams, vadinamas "rankos išmetimas" ar kryžiaus nudiegimas yra ne eiliniai reiškiniai, bet lengvai pagydomi jei tas nesužalota stiprijo formoj.

Gydymas toks: pradžioje keletą dienų poilsis, vėliau lengvas masažas, karšto oro kompresas ir pamažu mankštinant bus jaučiamas gerėjimo laipsnis. Jei toki trūkimai raumenų ar sausgyslių yra surišti su žymiu paraudonavimu, kur kraujo indelių išsiliejimas įvyko, kreiptis pas daktarą.

Kraujo išsiliejimas atsitinka susidūrimų metu, ypač kovos žaidimuose ir poilsis žymiai ilgesnis. Raumenų skausmas, kurio kaltininku yra nuovargio pasėkmės, lengvai gydomas 2-3 d. pertrauka, gera suomiška pirtimi ir masažu. (Pabaiga)

Varžybų lauke

Lengvaatletų pirmieji pasirodymai balandžio mėn. davė puikių rezultatų. Atrodo, kad darbo intensyvumas nuo olimpinų metu nesumažėjo.

Keletas ryškesnių pasekmių iš JAV

100 j. — 9,4 s. Agostino (9,3 s. yra pasaul. rek. Patton, USA);

220 j. — 20,6 s. Thomas, šuolis į tolį —

7,73 Bennett ir 7,64 Brown, Rutulio stūm. — 17,89 O'Brien, Disko metimas — 56,52 Iness, Ieties metimas — 71,14 Held.

Europos vyrai irgi pajėgūs

3000 m. kliūtinis — 8:47,7 Segedin (geriausia 1953 m. pasaulio pasėkmė), 800 m. bėgim. — Jungwirth fiksuoja 1:50,1 (čekų tautybės), 1 angl. myl. bėg. — 4:03,6 Bannister (Anglija), kūjo mėtymas — 57,08 Czermark (olimpinis meisteris), šuolis į aukštį — 2,01 čekas Lansky, šuolis į tolį — 7,36

Foeldes (III v. olimp. laimėtojas), rutulio stūmimas — 17 Nillson (švedų studentas Philadelph.), ir tas pat N. disko mētyje pasiekė 53,13. Abi pasėkmės nauji švedijos rekordai. Tai antras Europos gyvavimo istorijoj sportininkas (Nillson), kuris pasiekia 17 m. ribą rutulio stūmime.

Jaunasis vokietis Haas 100 m. prabėga per 10,6 s. ir 300 m. — 33,5 s.

Hamburgo garsiojoj Alsters estafetėje dalyvavo 63 k-dos po 18 asmenų. Nugalėtoju išėjo HSW, kuri šimet turi labai gausų jaunųjų praeuglį, ypač mergaičių klasėje.

Vokietijoje jau buvo pravesotos dvejios, tarptautinio pobūdžio, ėjimo varžybos. Hamburgas 10 ir 25 klm. ėjime (k-dinis ėjimas) laimėjo prieš Ziurichą, bet abiejų rungčių pavieniu nugalėtoju tapo šveicaras Schwabas (Helsinkio 10 klm. II v. laimėtojas).

25 klm. ėjimo rungtynes Berlyne (quer durch city) išplėšė švedas Ljungreen, 150 m. palikęs varžovą vokiečių Luetge.

Geriausias ligšiolinis 800 m. bėgikas pasauly (nors pas. rekordas ir ne jo rankose) yra Whitfield (amerikonas), 1953 m. užsibrėžė pagerinti net 10 pasaulio rek. Du jau spėjo sudoroti žiemos metu halės p-bėse (500 ir 600 j.), bet ar pavyks kiti 8 lauko kovose, tenka paabejoti. Bandyti galima, todėl tuo principu vadovaujasi ir šis mulatas, bet tik tuo skirtumu nuo kitų, jog reikia stipriai pasirošti. Kažin kiek mes tų rekordų, aišku, ne pasaulinių, pasistatysime Chicagoje!

Vokietijos jaunųjų plaukimo praeuglis, asmeny Voell, turi stiprią jėgą ir viltis ateičiai, nes jau pavasario metu 100 m. praplaukė per 58,9 s.

Sovietų Sąjungos lengvaatletų halės p-bės

Abudu didieji, JAV ir Sov. S-ga, kurių "šilta" sportinė draugystė nuo Helsinkio olimpiados įgavo atkaklią ofenzivos vagą, smarkiai ruošiasi jau 1956 mūšiu. Štai nesenai sovietų lengvaatletai turėjo net ir žiemos metu suruoštas rungtynes, apie kurias smulkiau parašysime surinkę visas žinias, kovo 15 d. Leningrade pravedė halės p-bes. Šios p-bės yra jau 4-sios iš eilės, bet užsienio spaudą pasiekia, berods, tik pirmą kartą, buvo tęsiamos 3 dienas.

Valdžios žinioje leidžiamas "Sowjetsky Sport", apžvelgdamas visą rungtynių org-ją ir pasiektas pasėkmes, su pasitenkinimu konstatuoja gerą pažangą, nes p-bių metu buvo pagerinta net 10 halės rekordų. Pažymi, kad tai pastangos išties metų darbo, todėl ir ateity šis sportinio lygio kėlimo žingsnis visur turi būti globojamas. Nepatenkinti šuolininkais ir bendru kai kurių rungčių pažangumu, nes 1 vieta kaip pvz., moterų disko metimas Ponoma-

Anglijos karalienė Elizabeth ir kunigaikštis Norfolk, taip sakant, laiko repeticiją ryšium su besiantinančiomis karūnavimo ceremonijomis.

Ivairios sporto naujienos

Senasis vokiečių lauko tenisės premjeras Gottfried von Cramm, gegužės 10 d. Hannoveryje nugalėjo Brazilijos žaidėją Armando Viera dvejuose setuose (9:11, 7:5 ir 8:6). A. Viera yra geriausias Brazilijos žaidėjas.

Daviso taurės lauko teniso rungtynėse, gegužės 15 ir 17 d., Berlyne, susitinka pietų Afrika — Vokietija. Vokiečius atstovauja von Cramm, Goepfert ir Hermann.

Matti Nurmi, neužmirštamo Paavo Nurmi sūnus, nuo šių metų pradeda specialias lengv. atl. treniruotes ir ruošis sunkioms varžyboms. Dabar šis jau nuolis tik 19 metų.

Buvęs pasaulio dešimtkovos meisteris Dr. H. Sievert paskirtas specialiu sporto referentu prie vokiečių vyriausybės.

Dviračiai aplink Vokietiją lenktynės, kurių nuotolis 3082,1 klm., prasidės rugpiūčio 9 d. ir bus tęsiamos per 14 etapų. Pradmė ir baigmė Duisburge.

1956 m. įvykstančioje Melbourne olimpiadoje, bus įrengtas bendras olimpinis kaimas visiems sportininkams, todėl jokio atskiro rytų bloko, su sovietų k-domis prieky, nenumatyta.

Bolton Wanderers anglų fut-

rewa — 50,21 m., o jau Schumskaja net 6 mt. atsilikusi — 44,08 m.

Iš paskelbtų pavardžių lietuvių nerandame nei vieno. Minėtina latvaitė Cybina (pasaulio rutulio stūmimo meisterė), kuri pasėkmė 15,26 m. ir čia skina nugalėtojos titulą, rutulininkas latvis Grigalka (16,18) irgi I-ji v. ir 400 m. bėgikas latvis Pillags (50,3) atbėgęs II-ju. Nei jokioj rungty neteko užtikti esto metiko Heino Lipp. Ar ne bus tik į nemalonę patekęs!

bolo k-da yra parinkta vokiečių B rinktinės partneriu gegužės 9 d. Duisburge ir 16 d. Berlyne, 14 Regensburge ir 20 Bremene.

Helsinkio olimpiados 100 m. nugalėtojas Lindg Remigino, Newarke per universitetų astafečių p-bes, kito sportininko buvo smarkiai sužalotas (begimo batelio vinimi į kojos raumenis) ir abejojama dėl jo šiųmetinės aktyvios veiklos.

Tradicinį Marathono bėgimą, 1953 m., Bostone laimėjo japoniukas Keizo Jamada, per 2:18:51 val. II-ju suomių Kawonen (150 m. atsilikęs) ir III-ju švedas Leandersson.

Įdomu, kad šis bėgikas yra 25 mt., sveria tik 49 kg. ir vos 1,57 m. aukščio. Nuotolis nepilnas — 41,9 klm., bet pasėkmė, proporcingai vedant, yra geriausia pasauly.

Lengv. atl. kraštų p-bės tarp Anglijos-Vokietijos bus, 30 d. VIII, Hannoveri.

Iš esamų 5300 jaunuolių, 1200 kultivuoja sportą, taip džiaugiasi vok. spauda žymėdama Flensburgo apskr. jaunimo pažangumą fiz. lavinimo srity. Kažin kiek mūsų jaunuolių Chikagoje, imant tą nuošimtį, dalyvauja sporte! Tur būt 1%?!

1500 m. olimpinis laurų šeimininkas, Josy Barthel, liepos 6 d. pasižadėjo dalyvauti Krefeldo (V-joje) sporto šventėje, kurioje yra pakviesta ir eilė kitų garsiųjų lengvaatletų.

Norvegijos futbolo v-bė šiais metais kviečia anglų trenerį, kad tinkamai pasiruoštų kvalifikaciniam žaidimams pasaulio futbolo p-bes sutinkant. Šiųmetiniu priešu šiose rungtynėse turi Vokietiją. Vargu ar norvegams pasikartos 1936 m. Berlyno Olimp. rezultatas, kur favoritus šeiminkus (2:0) eliminavo iš pirmo susitikimo.

Koks vežimas, jei be ienu, Koks lietuvis be "Naujienu"

9—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — FRIDAY, MAY 29, 1953

Futbolo aikštynuose

Vokietijos pirmenybės (sutarčių žaidėjų) padalintos į dvi grupes, po dvi vienuolikos iš kiekvienos I-sios lygos, pirmajam suporavime pateikė tokius rezultatus:

I-ji grupė:

Eintracht Frankfurt — F. C. Koeln 2:0, 1. F. C. Kaiserslautern — Holstein Kiel 2:1.

II-ji grupė:

Berlyno Union 06—Hamburger SV 2:2, Borussia Dortmund—VFB Stuttgart 2:1.

Vokietijos futbolo s-gos taurės laimėtoju tapo Rotweiss Essen, baigminėse rungtynėse įveikusi Alem. Achen 2:1.

Rytinėje Vokietijoje pirmąja Dreseno Dynamo su 37:21 tšk.

Anglijos taurės paskutinį ir lemiamą mūšį iškovojo Blackpole prieš Bolton Wanderers 4:3.

Berlyno miesto rinktinė nugalėjo Paryžiaus ekipą 2:1 (1:0). Pirmajam puslaiky berlyniečiai smarkiai vyravo prieš vartų artumoje, bet be tikslesnių smūgių pelnė vos vieną įvartį. Prancūzai buvo tolygūs pavieniam vertinime, bet k-dos sucementuoti veržliam puolimui nesugebėjo. Žiūrovų 50,000. Žaidimo eiga labai korektiška.

Austrija—Vengrija 1:1

Su dideliu įtempimu lauktos tarpvalstybinės futbolo rungtynės baigėsi lygiomis.

Vengrų sostinės rinktinė publika (50,000) labai skeptiškai priėmė savųjų žaidimo lygį ir tyliai skirstėsi namo, nes Helsinkio olimpiados nugalėtojas juos gerokai apvydė.

Didžiausias šulas abiejų k-dų sudėty — austrų vartininkas Zeman (Rapid), kuris paskutinėse minutėse net iš 5 mtr. paleistą aštrų smūgį, garšiojo pusdešinio Koscis, "panteros šuoliu" nukreipė į kampinį.

Čekoslovakija—Italija 2:0 (0:0)

Europos taurės futbolo tarpvalstybiniam susitikime, Prahoje, Spartos stadione, čekai sausa pasėkme apdovanoja italus. Įvarčiai krito 79 ir 81 min., atseit, paskutinės viltys italams baigti lygiomis neišsipildė. Žaidime čekai buvo darnus vienetas. Paskutinįjį šios taurės susitikimą (1947) laimėjo (3:1) italai. Bendras balansas šių tautų toks: iš 16 rungt. italai turi 7 laimėjimus, 4 lygiausias, čekai 5 laimėjimai ir 7 pralaimėjimai.

Vokietijos mėgėjai supliekia austrus 3:1 (2:1)

Linze vokiečių sklandžiai vykstanti žaidimą mėgėjų vienolikė antru kart (1952 m. laimėjo 2:0) iš eilės skina laimėjimą prieš austrus. Rungtynėms pasitaikė blogas oras, todėl ir žiūrovų buvo tik 6000, lygiai kaip ir mūsų krašto p-bėse.

Šiaur. Vokietija—Š. Olandija, pirmu kart po II-jo karo V.41 Osnabrucke, turės futbolo rungtynes.

(Tęsinys 10-am psl.)

Tribūnos bokštelis

(Atkelta iš 9-to psl.)

Atsakė kritikams... "Nepr. Liet." Nr. 17, V. Steponavičius, kalbėdamas apie Manchesterio Kovo šiuometinę padėtį be kitko rašo: "...šiu metų Anglijos meisteris — Manchesterio YMCA tėra tik antroje vietoje. Šis faktas kalba už save Kovo naudai ir atsako daugeliui Kovo kritikų".

Manchesterio Kovo reikalu jau atsibodo kalbėti, tačiau laikas nuo laiko vis pasigirstantys paliaupsinimai verčia dar keliais sakiniais pasisakyti. Sutinkame su V. Steponavičium, kad Kovas yra labai stiprus vietas, bet tik... Anglijoje. Tur būt tą žino ir koviečiai ir korespondencijos autorius. Labai gaila, kad šią "paslaptį" viešai atidengė prancūzų krepšininkai, nes iki šiam laikui dar vis būtu me tikėję įvairiais "advokatais"... Po gastrolių pasidarė aišku kieno klasė aukštesnė — anglų, Kovo ar prancūzų. Nuo šiol p. Steponavičium, vadovaukimės tik oficialiais rungtynių rezultatais — gerai?

Ir vėl krenta rekordai... Clevelando korespondentas A. E. prieš keletą savaičių "Drauge" vėl apdovanojo E. Šikšniūtę keliais Lietuvos rekordais. Jis rašo: "...E. Šikšniūtė, šiuo metu studijuojanti fiz. auklėjimą ir sportą Columbus, Ohio, Universitete. Šia proga minėtina jog E. Šikšniūtė yra žymiausioji lietuvaitė sportininkė (jaunosios kartos), turinti kelis Lietuvos rekordus".

Už studijavimą spr. ir fiz. auklėjimo, jaunąją sportininkę reikia tik sveikinti. Vis ateityje mums mažiau reikės su žiburium ieškoti šios srities specialistų. Tik labai nemalonu, kad korespondentas A. E. šio meto sportinėje dirvoje nesusigauja. Rašydamas "žymiausioji", turinti kelis Lietuvos rekordus" — parodo savo aiškų nenusimanyimą nei sporte, nei rekorduose. Reiktų p. A. E. priminti, kad sporto šakų yra daug, o antra, kad tremtyje kai kurių asmenų atsiekti rezultatai galėjo būti ir buvo atžymėti atitinkamų organų tik kaip geriausios pasekmės vienoj ar kitoj disciplinose. E. Šikšniūtė, tiesa, l. atletikoje yra atsiekusi keletą geresnių pasekmių kaip buvusieji Lietuvoje rekordai, — tačiau tas dar nereiškia, kad jai jau turi būtina priklausyti ir patys rekordai, nes rekordinę pasekmę pastatyti ir laikyti oficialiu rekordu yra ne taip paprasta kaip A. E. galvoja — iš tikrųjų — nenusimano. Jeigu ko nors šiuo klausimu nežinote p. A. E., — kreipkitės į pačią E. Šikšniūtę. Jai, kaip lengvaatletei tas yra aišku. O laikraščių skaitytojų, savo noru reikalą "padailinti", — neklaidinkite.

V. R.

10—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—FRIDAY, MAY 29, 1953

Sudaryta pasaulinė bokso komisija

Paryžiuje, posėdžiaujant Europos bokso k-jai (EBU), sudaryta, bendro administracinio valdymo pagrindu, pasaulinė bokso komisija, kurioje dalyvavo ir amerikietis (bokso žurnalistas) Nat Fleischer.

Nariais yra Robert Christenberry iš Naujorko State Athletic Commission George Barton NBA (National Boxing Association), JAV krašto asmuo, generalinis sekretorius Eduard Rabrett (Prancūzija), EBU reikalams narys ir Ouslow Fane, visos Britų Imperijos sritis (British Board of Boxing Control).

Dešimties punktų programoje nustatyta sąlygos, kurių prisilaikant bus vedamos profesionalų boksininkų pasaulio meisterių p-bės.

Tarp kitko pažymėta, kad kiekvienas meisteris laike 6 mėn. savo titulą vėl turi apginti. P-bės numatyta 15 roundų po 3 min. kiekvienas.

Europos sportinė spauda komentuodama šį įvykį priduria, kad kažin ar pasiseks šiai komisijai praktiškas darbas taip tvarkyti, kad išvengus amerikie-

tiško monopolio, kuris iki šiam laikui nepaprastai smarkiai bizniavo ir buvo išivėlęs eilę nesvarių darbų, kurie JAV kraštui garbės nedarė. Piniginės už-

gaidos dažnai ir pažangiusius yra išstūmę už laimėjimų ribų, nes vadinamieji bokso specialistai "N. 1" from USA, terorizavo kitus kontinentus.

UNITED PRESS-NAUJLĖNŲ Radiophoto

Ponia Evely isegarver Pott iš Belleville, Ill. Golden Rule Foundation jai tikė "1953 m. motinos" titulu, nežiūrint to, kad ji faktiškai nėra motina, bet dviejų berniukų ir dviejų mergaičių pamotė. Ji tuos vaikus taip puikiai prižiūrėjo ir auklėjo, kaip reta kūrė motina. Nuotraukoje ji parodoma su savo anūkais.

SAVE \$90 Special Combination Offer!

Big 9.3 Cu. Ft. Capacity
Brand new! Not a "back number" model... you get factory delivery in original factory crates. And what features! Full-Width Freezer. Full-Length Cold. Extra-Deep Crisper. Stain-proof Porcelain Enamel Interior. Sold nationally—*everywhere*—at **\$269⁹⁵**

Complete 21 Piece Cutlery Set
Bread knife, paring knife, meat cleaver, ladle, spatula. Many more! Knives are all Stainless Steel. Imported Rosewood handles. Handy wall rack for utensils. A handsome set... from one of the world's leading manufacturers of kitchen cutlery. Sold at retail for **\$40⁰⁰**

NEW 1953
\$269⁹⁵ Admiral PLUS
\$40 Cutlery Set!
BOTH ONLY
\$219⁹⁵
in addition to a big, BIG trade-in allowance on your old refrigerator!

YOU SAVE \$90⁰⁰
ADMIRAL REFRIGERATOR MODEL 9C3 \$269.95
21 PIECE "REAL KEEN" CUTLERY SET \$ 40.00
TOTAL \$309.95
YOU PAY ONLY **\$219.95**
YOU SAVE \$90⁰⁰

Admiral

SOLTIS HOME APPLIANCES AND FURNITURE

2647 WEST 51st STREET

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

HEmlock 4-7095

POILSIO VALANDAI

CHICAGOS LIETUVIŲ GALVOSŪKIŲ
MĖGĖJŲ KLUBO SKYRIUS
(mokestis \$1.00 ratui)
(Veda ANDRIUS MIRONAS)

KODĖL TAIP KALBAME?

Šansas—spėjamoji galimybė. "Futbolo komandos šansai laimėti", "šansai išlošti"...

Šis žodis vartojamas daugelyje Europos kalbų. Jis kilęs iš lotyniškojo "Cadere", reiškiančio "kristi". Kokių gi būdu vystėsi reikšmė "kristi" iki "galimybės laimėti"?

Vienas mėgiamiausių senovėje žaidimų buvo lošimas kauliukais. Išlošdavo tas, kuris iš taurės ant stalo išmesdavo kauliukus, rodančius didžiausią taškų skaičių. Laimėjimas ar pralaimėjimas priklausė nuo kauliukų "kritimo". Tokiu būdu Romos kareivių atneštoji į Galiją nauja reikšmė iš žodžio "kadencija" (kritimas), virto pagal prancūzų kalbos taisyklę į "šansą", taigi, iš lošėjų žargonu perėjo į bendrinę kalbą galimojo įvykio pažymėjimui.

Šoferis. Dabar senasis žodis „šoferis“ daugiau pakeičiamas amerikietišku "draiveris" arba lietuviškuoju "vairuotojas", bet dar ir dabar šis žodis tebegyvena žmonių kalboje.

Kaip atsirado šis žodis?

Automobilis, kaip jis dabar atrodo, iš karto neatsirado. "Vežimai be arklių" turi ilgą istoriją. 17 ir 18 amžiuje tolimieji automobilių protėviai buvo užvedami žmogaus raumenų pagalba. Vėliau išrastos "garinės mašinos", "gariniai autobusai", "sausumos garlaiviai" ir pan. Vis tai buvo protėviai vežimo, varomo vidaus degimu.

Valdyti šias mašinas buvo ne taip jau paprasta. Pirmiausia vairuotojas užkurdavo šildytuvą. Jis sekė garų spaudimą. Kelionės metu jis tikrindavo vandens lygį katile. Laikas nuo laiko tekdavo pašalinti iš katilo nuosėdas bei putas. Trumpiau kalbant, iš esmės garinių automobilių vairuotojas buvo pečkūrys.

Prancūziškai "šoferis" reiškia pečkūrį. Taip vadindavo šių mašinų vairuotojus.

O vėliau pavadinimas pečkūrys — šoferis — perėjo ir į mašinų su benzininiu motoru vairuotojus, nors jų darbe jau nieko bendro nebuvo su pečkūrio darbu.

I policininkas: "Ar užsirašei ano žmogaus automobilio numerį?"

II policininkas: "Ne. Jis lėkė per daug greit".

I policininkas: "Oh, boy! Tokia graži moteris važiuo su juo!"

II policininkas: "Iš tikrųjų... Aš dar nebuvau matęs gražesnės!"

* * *

DŽENTELMENŲ TARPE

— Mano žmona šlykščiai atrodo!

— Gerbiamasis! Prašau skaitytis su žodžiais! Tamsta kalbi apie moterį, kurią aš myliu!

* * *

KAS TEISYBĖ TAI NE MELAS

Du piliečiai susiginėjo kuris iš jų labiau panašus į Jėzų Kristų. Po ilgų ginčų nutarė išspręsti šį reikalą gatvėje, susitikę pirmąjį pasitaikiusį praeivį. Taip ir padarė. Sufiktasis buvo jau gerokai iğėręs. Piliečiai paprašo išspręsti jų ginčą.

— Nė vienas iš judviejų nesate panašus į Jėzų Kristų. Aš pats esu Jėzus Kristus! — atsako svirduliuojantis praeivis. — Jeigu netikite, tai eime su manim.

Praeivis nusiveda piliečius į artimiausią karčiamą. Pamatęs jį, karčiamos savininkas sušuko:

— Jėzau Kristau! Ar tu ir vėl čia?

— Na, ką? — kreipiasi praeivis į piliečius. — Ar aš jums nesakiau?

* * *

KIEK TURIME POJŪCIŲ?

Paprastai psichologijos vadovėliuose priskaitoma "penki pojūčiai" — regėjimas, girdėjimas, uoslė, lietimasis ir skonis. Kartais prie jų pridinama, bet labai atsargiai, kuris nors šeštasis pojūtis.

Kalifornijos universiteto profeso-

Naujas pavojus Baltijos valstybėms

Numatyta įvežti 3 mil. rusų

Tokia antrašte latvių tremtinių laikraštis "Latvija" balandžio 4 d. numeryje įdėjo Vienoje ir Salzburge veikiančios spaudos agentūros "Interreport" pateiktą pranešimą. Ši agentūra skelbia, kad sekančių trejų metų laikotarpyje trijose Baltijos valstybėse — Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje — esą numatyta apgyvendinti trys milijonai rusų. Šią akciją įvykdžius, rusų skaičius Baltijos valstybėse siektų 4 milijonų, taigi, iš bendro šių kraštų 9 milijonų gyventojų skaičiaus, 5 mil. estų, latvių ir lietuvių tektų 4 mil. rusų, pažymi minėtoji spaudos agentūra.

Toliau rašoma, kad rusai numatyti apgyvendinti daugiausia didmiesčiuose, uostuose ir apleistose lenkų, žydų ir pačių pabaltiečių buv. gyvenamose vietovėse; taigi, daugiausia Talline, Rygoje, Ventspilyje, Liepojoje, Daugavpilyje, Kaune, Vilniuje, Klaipėdoje ir apleistose vietovėse Klaipėdos bei Vilniaus krašte ir Latgalijoje. Šio suplanuoto rusų apgyvendinimo tikslas esąs sudaryti rusų gyvenamas zonas Baltijos pajūryje ir šių kraštų pasieniuose, o apgyvendinant rusus palei susisiekimo kelius ir didesniuose miestuose, sujungti jų gyvenamas vietas į vieną tinklą. Kartu su tuo, aplink miestus ir uostus susidarys naujos rusų darbininkų kolonijos, kurios sups miestų branduolį.

Pirmoji įvežimo banga po antrojo pasaulinio karo susidarė iš valdininkų ir vyr. darbininkų bei partijos pareigūnų, antroji banga — iš rusų žemdirbių ir darbininkų.

Pranešimo gale pažymima: "Turime būti tvirtai įsitikinę, kad, Eisenhowerį išrinkus, amerikiečių padaryti pareiškimai, jog Baltijos valstybių aneksija nėra pripažinta, skatins rusifikacijos akciją pagrei-

rius Nowell Johns sako, jog pagrindinių pojūčių sąrašą reikėtų praplėsti. Jų esą toli gražu nepakanka elementariniams jausmams. Pavyzdžiui, visas kūno paviršius, be lietim pojūčio, turi pajutimą šalčiui ir šilimai (temperatūrinis pojūtis) ir skausmo pojūtį, dūriant arba smogiant. Esama taip pat "raumeninio pojūčio" ypač išsivysčiusio pas atletus ir muzikos virtuozus. Yra taip pat ir "sunkumo pojūtis". Klausos aparatas, be priimamųjų garsų, turi ir lygsvaros jausmą. Akis, be regėjimo, turi "cheminę savybę" — ašaroja, suerzinus ją įvairiais reaktyvais. ir t.t.

* * *

Kas tai yra protas? Betką mes sprestume, mes sprendžiame visada tik protu. Ir todėl, kuo gi mes apibūdiname protą?

Jeigu mes viską apibrėžiame protu, tai patį protą tuo pačiu mes apibūdinti negalime. Bet mes visi ne tik žinome protą, bet tik jį vieną mes pažįstame neabejotinai ir pažįstame vienodai.

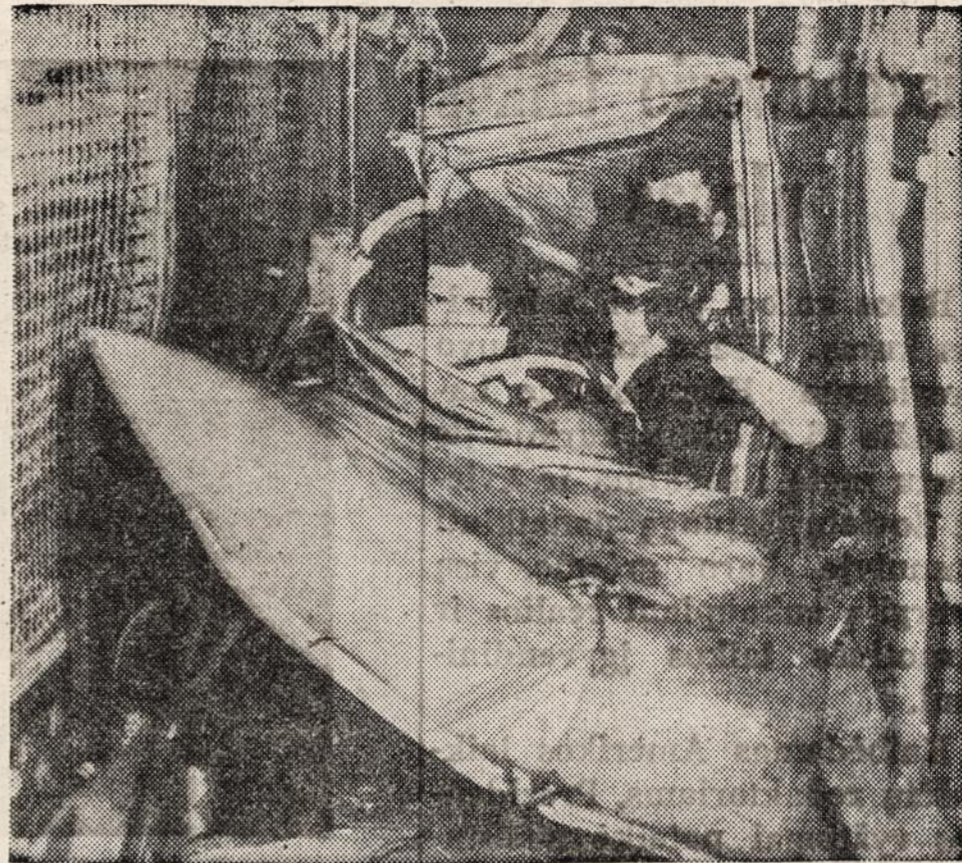
* * *

GERA PRIEMONĖ

Jonas: "Aš perku savo žmonai pačius brangiausius krikščionius indus".

Petras: "O kam gi tu taip darai?"

Jonas: "Ogi tam, kad mano žmona nepavestų man plauti indus".

UNITED PRESS-NAUJIENŲ Photo
Rio de Janeiro, Brazilija. — Prosperina Fernandez Martins bandė pralenkti tramvajų iš priešingos pusės. Rezultatas buvo tas, kad jos automobilis pateko tarp dviejų tramvajų ir buvo pusėtinai aplamdytas. Iš važiuosiuoju automobiliu bei tramvajais niekas skaudžiai nenukentėjo,—jie buvo tik sukręsti.

linti".

Toliau "Latvija" priduria, jog, paliekant visą atsakomybę už šios informacijos tikslumą paminėtai žinių agentūrai, tenka pažymėti, kad ir tada, jei tik pusė šių spėlojimų atitiktų tikrovę, tas reikštų Baltijos tautų išnaikinimo paskutinį aktą.

"Mes neturime kitų ginklų, kaip mūsų atstovybių protestai ir reikalavimai jau dabar atsi-

sloti prieš prievartą Baltijos valstybėse, nes tada, kai rusų apgyvendinimas bus įvykęs faktas bus jau per vėlu", baigia laikraštis.

PLB Vok. "Informacijos"

Apie Lietuvą, pasaulį sviesų

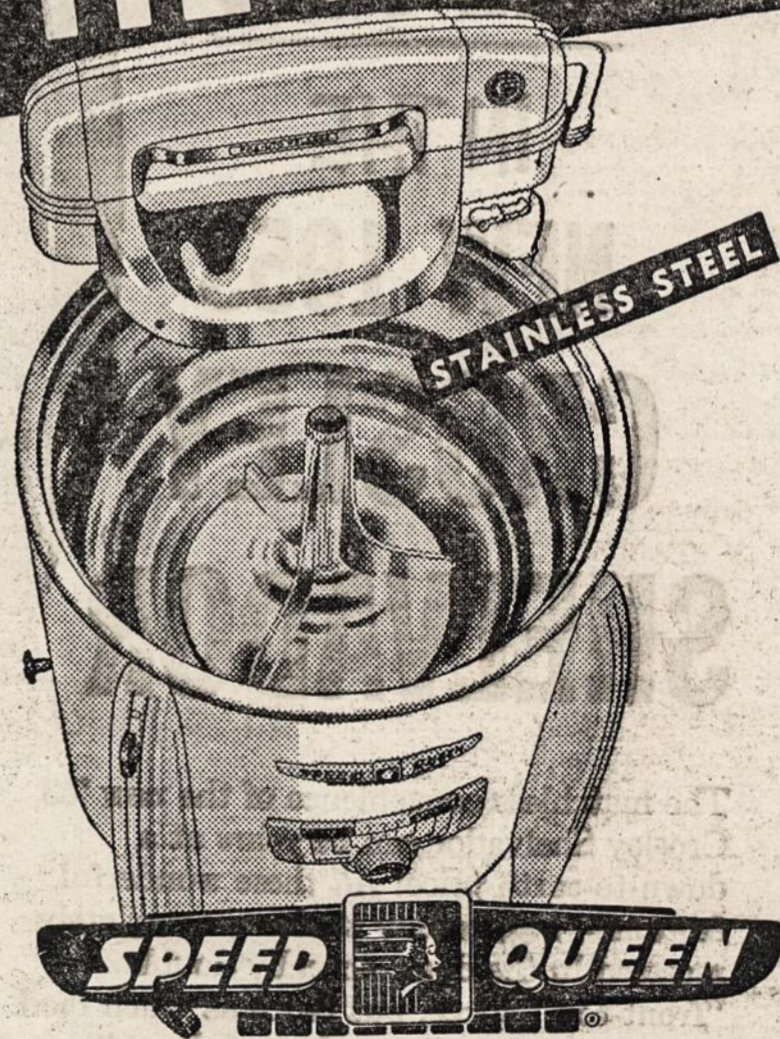
Tik "Naujienos" skelbia tiesą.

Kas paskaito "Naujienas" —

Visą tiesą ten atras.

YOU KNOW ...
AND WE KNOW ...

IT PAYS TO BUY
THE BEST

With many things, the best is often "too expensive." Here is a big exception. You can buy this big, beautiful stainless steel tub Speed Queen for actually LESS than the price of most washers. There is no finer washer on the market. Yet the price is within reach of all. Take advantage of our easy time-payment terms. See it—buy it—enjoy it. \$169.95
Choose the Stainless Steel tub Speed Queen!

LIBERAL TRADE-IN ALLOWANCE
TERMS TO SUIT

GUARANTEED ELECTRIC APPLIANCE
and FURNITURE CO.

2876 West Cermak Rd.

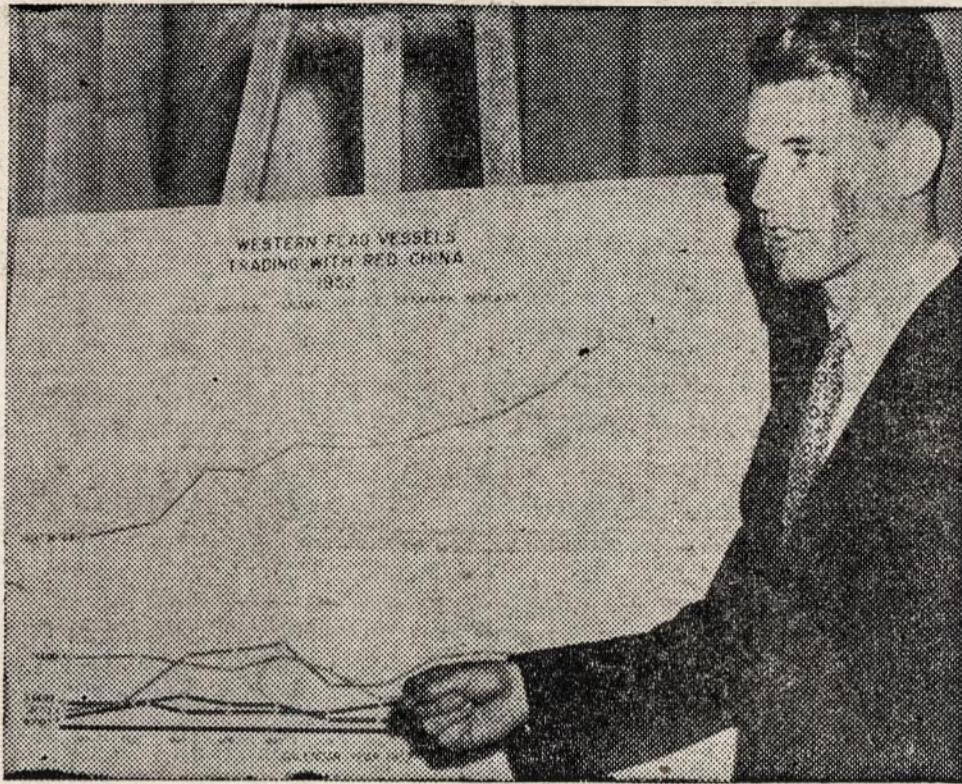
BIshop 7-3333

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

Eisenhowerio taikos planas

Retos kalbos pakeičia istorijos kursą. Viena tokių buvo Prezidento Eisenhowerio balandžio 16 d. kalba, kurioje jis kartu metė iššaukimą ir kvietė Sovietų Sąjungą panaikinti pasaulyje karo grėsmę, visą energiją sukaupiant realios ir visuotinės taikos įgyvendinimui.

Kalbėdamas Amerikos laikraščių redaktoriams, Prezidentas ryžtingai pateikė nusistatymą, kurio laikysis Jungt. Amerikos Valstybės, siekdamas visos žmonijos gerovės. Ši kalba, iš kurios dvelkė generoliškas realizmas ir didžiojo amerikiečio idealizmas, iššaukė entuziazmą visame pasaulyje. Winston Churchill ją pavadino "a massive and magnificent statement"; Italijos premieras Alcide de Gasperi "honest and vigorous", pridėdamas,

Robert F. Kennedy, senato tyrinėjimo subkomiteto patarėjo pavaduotojas, liudija, kad britams priklausa laivai Tolimuose Rytuose gabenę komunistų kariuomenę.

"kad šie žodžiai, simbolizuoja tikrąją Ameriką, turi viso pasaulio vieningą pritarimą". Vokietijos kancleris Konradas Adenaueris prilygino šią kalbą laisvojo pasaulio "Magna Chartai".

Nuo Bombėjaus ligi Londo-

no, nuo Manilos ligi Kairo, pasaulio spauda gyvai komentavo Prezidento kalbos specifinius pasiūlymus, tvirtindama, jog visa kalba dar kartą patvirtino Jungt. Amerikos Valstybių idėjas ir užsienių politikos liniją. Planas ginklavimosi

pinigus sunaudoti pasaulio gerbūviui, atstatant ir statant atsilikusių kraštų ūkį, visame pasaulyje susilaukė nuoširdžiausio susidomėjimo.

Prezidento taikos planas iššaukė sovietus jų "taikos retoriką" paremti darbais. Amerikiečių interesas yra, kad šitas mūsų taikos planas pasiektų kiekvieną žmogų-individą pasaulyje. Tuo rūpinasi Amerikos vyriausybė, prie to turime prisidėti visi. Visi Amerikos laikraščiai, radijai smulkiai išdėstė Eisenhowerio taikos planą — rašydami savo bičiuliams ir draugams užsienyje, pabrėžkite šio taikos planų principų reikšmę visų mūsų ateičiai. Prezidentas kalbėjo mūsų vardu, viso laisvojo pasaulio žmoniems. Tad prisidėkime prie šių idėjų paskleidimo.

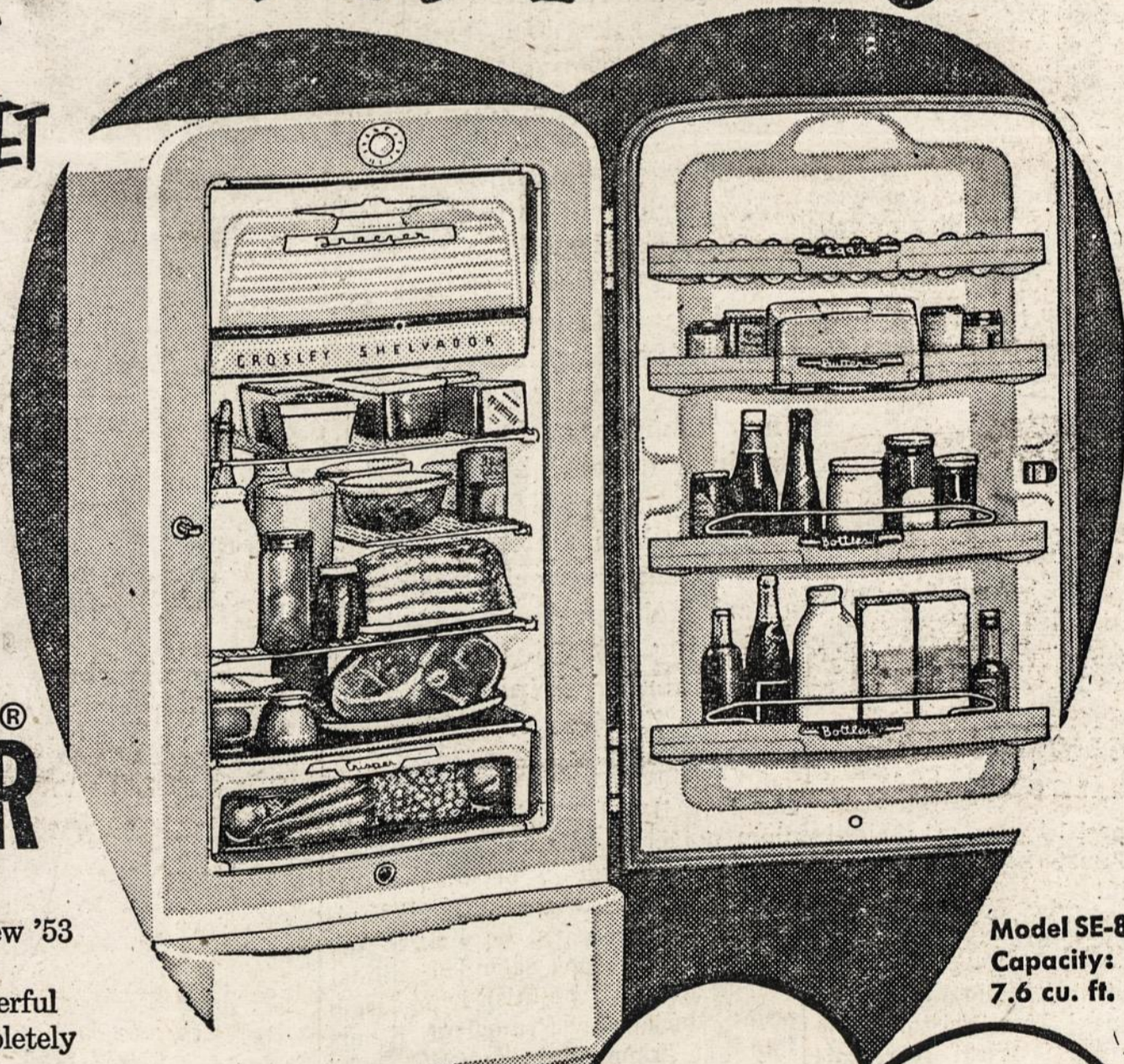
Common Council

Tik "Naujienos" rašo tiesą—neša laimę, mokslą, šviesą.

WHY WAIT?

WHEN YOU CAN GET
ALL THIS
IN THE
**NEW 1953
CROSLEY
SHELVADOR®**

The matchless convenience of the new '53 Crosley Shelvador can be yours at a down-to-earth price! All these wonderful features—**big, roomy shelves**, completely recessed in the door, actually double "front-row" space, put twice as much food in front, in sight, in reach... **full-width freezer** holds up to 28 pounds of frozen foods and ice cubes, with added space in the **frozen-storage drawer**... **rust-resistant, removable shelves** provide complete storage flexibility... **"pop-out" ice trays**... **large, full-width crisper**... **ButterSafe** holds one pound of butter... the powerful **Electrosaver Unit** is backed by a **five-year warranty!** This is only one of the nine beautifully styled Shelvador models—there's one to fit your needs at a price you can afford. **Come in and see them TODAY!**

Model SE-8
Capacity:
7.6 cu. ft.

AS LITTLE AS
\$150
A WEEK

UP TO 102 WEEKS
TO PAY

A CARE-FREE KITCHEN
IS THE HEART
OF YOUR HOME
SO SET YOUR HEART
ON A
CROSLEY

HARBER RADIO & APPLIANCES, INC.
3433 W. Roosevelt Road
LAWDALE 2-1700